

Univerza v Ljubljani
Pravna fakulteta

UPORABA UREDBE BRUSELJ IIA
V SLOVENSKI SODNI PRAKSI

(magistrsko diplomsko delo)

Avtorica: Anja Lovka

Mentorica: izr. prof. dr. Jerca Kramberger Škerl

Ljubljana, julij 2020

POVZETEK

UPORABA UREDBE BRUSELJ IIA V SLOVENSKI SODNI PRAKSI

Avtorica: Anja Lovka

Mentorica: izr. prof. dr. Jerca Kramberger Škerl

Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 se v evropskem pravnem prostoru, del katerega je tudi Republika Slovenija, uporablja že 15 let, kar je dovolj dolgo obdobje, da je mogoče njeno uporabo zaslediti v reprezentativnih primerih tudi v slovenski sodni praksi. Analiza sodne prakse skozi leta nam pokaže, da se v slovenskem pravnem prostoru večja število sporov z mednarodnim elementom, ki zahtevajo uporabo Uredbe, kar je mogoče pripisati pogostejšim selitvam oseb znotraj Evropske unije in posledični formaciji mednarodnih zakonskih zvez in družin. Uredba je pripomogla k jasnejšemu določanju in enotni uporabi pravil o pristojnosti sodišč v sporih z mednarodnim elementom in s tem k hitrejšim in učinkovitejšim postopkom, ki se vodijo pred sodišči držav članic. Z določili o priznavanju in izvrševanju je Uredba sledila razvoju v smeri pospešitve in olajšanja prostega pretoka sodnih odločb znotraj EU.

Po pregledu slovenske sodne prakse je mogoče priti do zaključka, da slovenska sodišča oziroma sodniki na vseh instancah Uredbo dosledno uporabljajo v skladu z njenimi nameni in cilji ter da so seznanjeni z evropskim pravnim redom kakor tudi z relevantno sodno prakso Sodišča Evropske unije. Vse to kaže, da naša sodišča dobro poznajo pravo EU in Uredbo, kar je zagotovo mogoče pripisati tudi dolgoletni uporabi Uredbe in razlagi s strani SEU, evropskih institucij in pravne teorije, ki so nacionalnim sodiščem v pomoč pri odločanju.

Ključne besede: Uredba Bruselj Iia, Uredba Bruselj II bis, spor z mednarodnim elementom, mednarodna pristojnost slovenskega sodišča – običajno prebivališče – mednarodna ugrabitev otrok – razveza zakonske zveze – starševska odgovornost – Uredba Sveta (ES) 2201/2003 – slovenska sodna praksa

ABSTRACT

APPLICATION OF THE BRUSSELS IIA REGULATION IN SLOVENIAN CASE LAW

Author: Anja Lovka

Mentor: izr. prof. dr. Jerca Kramberger Škerl

Council Regulation (EC) No 2201 /2003 has been used in the European legal area, part of which is also the Republic of Slovenia, for 15 years, which is a long enough period that its application can be traced in representative cases in Slovenian case law. The analysis of case law over the years shows that the number of disputes with an international element that require the application of the Regulation is increasing in the Slovenian legal area. This can be attributed to the more frequent migration of persons within the European Union and the consequent formation of international marriages and families. The Regulation has contributed to a clearer definition and uniform application of the rules on the jurisdiction of courts in disputes with an international element, and thus to faster proceedings before the courts of the Member States. Moreover, with the provisions on recognition and enforcement, the Regulation has followed developments towards the abolition of the recognition and enforcement process, which aims to facilitate and accelerate the free movement of judgements in civil matters within the EU.

After reviewing Slovenian case law, it can be concluded that Slovenian courts and its judges at all instances consistently apply the Regulation in accordance with its purposes and objectives when needed. As concluded the judges are well familiar with the European legal order as well as with the relevant case law of the Court of Justice of the European union. All this shows a good knowledge of EU law by our courts, which strictly comply with the Regulation in disputes with an international element.

Key words: Brussels IIa Regulation, Brussels II bis Regulation, dispute with an international element, international jurisdiction of a Slovenian court – habitual residence – international abduction of children – divorce – parental responsibility – Council Regulation (EC) 2201/2003 – Slovenian case law

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

EK – Evropska komisija

ES – Evropski Svet

EU – Evropska unija

Haaška konvencija – Haaška konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, Ur. l. RS – MP, št. 6/93 in 14/12 z dne 25. 10. 1980.

PDEU – Pogodba o delovanju Evropske unije, Ur. l. EU št.: C 326, z dne 12.10.2012.

RS – Republika Slovenija

SEU – Sodišče Evropske unije

Uredba Bruselj IIa oz. Uredba – Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb o zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000

ZMZPP – Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku, Ur. l. RS št. št. 56/99 in 45/2008 – ZArbit

ZNP-1 – Zakon o nepravdnem postopku, Ur. l. RS, št. št. 16/19

ZPP – Zakon o pravdnem postopku, Ur. l. RS, št. št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1 in 70/19 – odl. US

KAZALO

Povzetek »Uporaba Uredbe Bruselj IIA v slovenski sodni praksi«

Abstract »Application of the Brussels IIA Regulation in Slovenian case law«

Seznam kratic in okrajšav

1 UVOD	7
2 UREDBA SVETA (ES) ŠT. 2201/2003	9
2.1 ČASOVNA IN GEOGRAFSKA UPORABA.....	9
2.2 PODROČJE UPORABE	9
2.2.1 UPORABA UREDBE V ZAKONSKIH SPORIH	9
2.2.2 UPORABA UREDBE V SPORIH V ZVEZI S STARŠEVSKO ODGOVORNOSTJO.....	11
2.3 UMESTITEV V SLOVENSKI PRAVNI RED.....	11
3 DOLOČITEV PRISTOJNOSTI PO UREDBI SVETA (ES) ŠT. 2201/2003	13
3.1 POJEM »OBIČAJNO PREBIVALIŠČE«.....	13
3.2 PRISTOJNOST V ZAKONSKIH SPORIH	13
3.2.1 SPLOŠNA PRISTOJNOST PO 3. ČLENU UREDBE.....	14
3.2.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	14
3.2.2 IZKLJUČNA NARAVA PRAVIL O PRISTOJNOSTI	20
3.2.3 SUBSIDIARNA PRISTOJNOST	20
3.3 PRISTOJNOST V SPORIH O STARŠEVSKI ODGOVORNOSTI	21
3.3.1 SPLOŠNA PRISTOJNOST	21
3.3.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	21
3.3.2 IZJEME OD SPLOŠNE PRISTOJNOSTI.....	24
3.3.2.1 NADALJEVANJE PRISTOJNOSTI PO KRAJU OTROKOVEGA PREJŠNJEGA OBIČAJNEGA PREBIVALIŠČA	24
3.3.2.2 PRISTOJNOST V PRIMERU UGRABITVE OTROKA.....	24
3.3.2.2.1 PRAVILA ZA ZAGOTOVITEV TAKOJŠNJE VRNITVE OTROKA	25
3.3.2.2.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	27
3.3.2.3 DOGOVOR O PRISTOJNOSTI.....	30
3.3.2.3.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	30
3.3.2.4 NAVZOČNOST OTROKA	31
3.3.3 SUBSIDIARNA PRISTOJNOST	31

3.3.4 PRENOS PRISTOJNOSTI NA SODIŠČE, KI JE BOLJ PRIMERNO ZA ODLOČANJE O ZADEVI	31
3.3.4.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	32
4 SKUPNE DOLOČBE	35
4.1 ZAČETEK POSTOPKA TER PREIZKUS PRISTOJNOSTI IN DOPUSTNOSTI	35
4.2 LITISPENDECA	35
4.2.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	36
4.3 ZAČASNI UKREPI IN UKREPI ZAVAROVANJA	37
4.3.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	38
5 PRIZNANJE IN IZVRŠITEV SODNIH ODLOČB	40
5.1 PRIZNANJE SODNIH ODLOČB IZ DRUGIH DRŽAV ČLANIC	40
5.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	41
5.2 IZVRŠITEV	42
5.2.1 SODNA PRAKSA SLOVENSKIH SODIŠČ	43
6 ZAKLJUČEK	45
7 LITERATURA	47
7.1 MONOGRAFIJE	47
7.2 ČLANKI	47
7.3 PRAVNI PREDPISI	48
7.4 SODNA PRAKSA	48
7.5 SPLETNI VIRI	49

1 UVOD

V preteklih letih je na podlagi ene od temeljnih svoboščin Evropske unije (*v nadaljevanju*: EU), tj. prostega pretoka oseb, prišlo do množičnega preseljevanja znotraj EU, predvsem zaradi izobraževanja, dela, upokojitve ali želje po boljšem življenju. To je pripeljalo do številnih sklenitev zakonskih zvez, kjer imata zakonca različno državljanstvo, in do formacij t.i. mednarodnih družin, ki naj bi jih bilo po oceni Evropske komisije (*v nadaljevanju*: EK) okoli 16 milijonov.¹ Evropski regulativni okvir družinskega prava ne ureja celovito, temveč zajema le določena področja, kot so na primer zakonski spori in starševska odgovornost, preživitinske zadeve² in premoženjska razmerja med zakoncema,³ saj so države članice EU še vedno zelo zadržane pri poenotenju pravil s tega področja. Kljub temu je EU v zadnjih letih področje družinskega prava uredila s sprejetjem več uredb, v želji po poenotenju pravil ter v želji po zagotovitvi večje pravne varnosti za svoje prebivalce.

Tako je bila med drugimi v okviru EU sprejeta tudi Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003⁴ (*v nadaljevanju*: Uredba Bruselj IIa oziroma Uredba), ki že 15 let predstavlja temelj pravosodnega sodelovanja med državami članicami EU v zakonskih sporih in v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo. Da je taka Uredba potrebna, kažejo tudi podatki EK, da je v okviru EU vsako leto okoli 140.000 razvez z mednarodnim elementom in okoli 1.800 čezmejnih ugrabitev otrok s strani enega od staršev.⁵ Ob tem je pomembno omeniti, da je že sprejeta prenovljena Uredba Sveta (EU) 2019/1111 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (*v nadaljevanju*: Uredba Sveta),⁶ ki se bo začela uporabljati 1. avgusta 2022.

¹ Evropska komisija, Sprejeta nova pravila za boljšo zaščito otrok v čezmejnih starševskih sporih, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_19_3374 (9. maj 2020).

² Uredba Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživitinskih zadevah, Ur. l. EU L 7, z dne 10. 1. 2009.

³ Uredba Sveta (EU) 2016/1103 z dne 24. junija 2016 o izvajanju okrepljenega sodelovanja na področju pristojnosti, prava, ki se uporablja, ter priznavanja in izvrševanja odločb na področju premoženjskih razmerij med zakoncema, Ur. l. EU L 183, z dne 8. 7. 2016.

⁴ Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁵ EK, Sprejeta nova pravila za boljšo zaščito otrok v čezmejnih starševskih sporih, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_19_3374 (9. maj 2020).

⁶ Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (prenovitev), Ur. l. EU L 178, z dne 2. 7. 2019.

V magistrskem diplomskem delu sem predstavila Uredbo Bruselj IIa, ki vsebuje pravila o pristojnosti sodišč za odločanje v zakonskih sporih in sporih o starševski odgovornosti, kadar je prisoten mednarodni element in pravila v zvezi s priznavanjem in izvrševanjem odločb, ki so bile sprejete v drugi državi članici EU, ter postopek v primeru mednarodne ugrabitve otrok. Hkrati s pregledom teoretičnega dela Uredbe sem natančneje predstavila relevantno slovensko sodno prakso, in sicer javno dostopne odločbe Višjih sodišč in Vrhovnega sodišča Republike Slovenije (*v nadaljevanju: RS*), ki se nanašajo na uporabo posameznih določb Uredbe ter s tem prikazala uporabo Uredbe v slovenski sodni praksi.

Uredba se v slovenskem pravnem redu uporablja že vse od 1. marca 2005, torej že več kot 15 let, kar je dovolj dolgo obdobje, da je mogoče analizirati njeno uporabo tudi v slovenski sodni praksi. Po temeljitnem pregledu spletnega iskalnika sodne prakse od leta 2005 do vključno leta 2019 sem v magistrskem diplomskem delu predstavila in na kratko povzela 25 odločb višjih sodišč in eno odločbo Vrhovnega sodišča RS. Pri obravnavi odločb slovenskih sodišč sem se osredotočila zgolj na dele, ki so povezani z uporabo Uredbe, in se nisem opredeljevala do morebitnih drugih vprašanj, ki jih odločbe izpostavljajo.

Nacionalna sodišča so bistveni gradnik pravnega sistema EU, zato je naloga sodnikov, ki odločajo v zadevah z mednarodnim elementom, da ustrezno in v skladu z razlago Sodišča Evropske unije (*v nadaljevanju: SEU*) uporabijo pravo EU pri odločanju v sporih z mednarodnim elementom.⁷ Ali sodniki svojo nalogo ustrezno in uspešno opravljajo, pa se zagotovo najbolje pokaže skozi obrazložitev odločb, ki jih izdajo, ter skozi dejstvo, koliko sodnih odločb je na višji instanci potrjenih oziroma razveljavljenih ali spremenjenih.

⁷ Roblek, *Uporaba Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 s praktičnimi primeri* (2013), str. 25.

2 UREDBA SVETA (ES) ŠT. 2201/2003

2.1 ČASOVNA IN GEOGRAFSKA UPORABA

Uredba je začela veljati 1. avgusta 2004 in se je začela uporabljati 1. marca 2005⁸ za takratnih 24 držav članic EU, med njimi tudi za RS, za pozneje pridružene države pa z datumom njihove pridružitve, z izjemo Danske, za katero se Uredba ne uporablja.⁹ Uredba je nasledila svojo predhodnico, tj. Uredbo (ES) št. 1347/2000 z dne 29. maja 2000,¹⁰ znano tudi kot Uredba Bruselj II, ki je bila prvi instrument EU, sprejet na področju pravosodnega sodelovanja v zadevah družinskega prava.¹¹

2.2 PODROČJE UPORABE

Uredba obsega civilne zadeve – zakonske spore in spore v zvezi s starševsko odgovornostjo – ne glede na vrsto sodišča.¹² Uredba pri tem ureja zgolj enotna pravila o mednarodni pristojnosti sodišč držav članic in pravila o priznavanju in izvrševanju sodnih odločb, ne vsebuje pa pravil za določitev, katero pravo se uporablja za te spore.¹³ Določbe Uredbe je vselej potrebno uporabiti v sporih, kjer je prisoten mednarodni oziroma čezmejni element,¹⁴ za osebe, ki so bodisi državljani držav članic EU bodisi v EU običajno prebivajo.¹⁵

2.2.1 UPORABA UREDBE V ZAKONSKIH SPORIH

Uredba določa pravila o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju v civilnih zadevah, ki so povezane z razvezo, prenehanjem življenjske skupnosti ali razveljavitvijo zakonske zveze (v *nadaljevanju*: zakonski spori).¹⁶

⁸ 72. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁹ Uvodna izjava št. 31 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁰ Uredba (ES) št. 1347/2000, Ur. l. EU L 160, z dne 30. 6. 2000.

¹¹ Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, svetu in evropskemu Ekonomsko-socialnemu odboru o uporabi Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0225> (30. maj 2020).

¹² Uvodna izjava št. 7 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³ Poročilo Komisije o uporabi Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0225> (30. maj 2020).

¹⁴ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, Mednarodno zasebno pravo Evropske unije (2018), str. 349.

¹⁵ Lowe; Everall QC; Nicholls, The new Brussels II regulation (2005), str. 1.

¹⁶ Točka a) prvega odstavka 1. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

Uredbo je potrebno uporabljati le za prenehanje zakonskih vezi, ne uporablja pa se za vprašanja, kot so razlogi za razvezo, premoženjske posledice zakonske zveze ali drugi pomožni ukrepi.¹⁷ Slednja so namreč urejena z drugimi uredbami.¹⁸

Uredba ne vsebuje definicije zakonske zveze, zato se je v praksi postavilo vprašanje, ali Uredba izhaja iz tradicionalne zakonske zveze in ali dopušča uporabo tudi za istospolne zakonske zveze.¹⁹ Istospolne zakonske zveze so namreč dovoljene le v nekaterih državah članicah,²⁰ medtem ko druge države članice istospolnim partnerjem dovoljujejo le registracijo partnerstva²¹ oziroma možnosti formalizacije istospolne partnerske zveze sploh ne predvidevajo.²² Ker je pomen besedne zveze »zakonska zveza« različen v državah članicah, bo moralo enoten pomen v skladu z načelom evroavtonomne razlage razviti SEU v svojih odločbah.²³ SEU je sicer v zadevi *Coman in drugi*²⁴ že odločilo, da je pojem »zakonec« v smislu Direktive 2004/38²⁵ spolno nevtralen, in torej lahko zajema tudi zakonca, ki je istega spola.²⁶ Čeprav se na prvi pogled zdi, da se odločitev nanaša izključno na direktivo, ki ureja pravico do prostega gibanja, gre za definicijo instituta, ki predstavlja jedro družinske zakonodaje v državah članicah EU, zato so mnogi menja, da bodo pravni učinki *Comana in drugih* presegli zakonodajo o prostem gibanju in se razširili na opredelitve zakonske zveze kot take.²⁷

¹⁷ Uvodna izjava št. 8 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁸ Kot na primer Uredba Sveta (EU) 2016/1103, Ur. l. EU L 183/1, z dne 24. 6. 2016 in Uredba Sveta (EU) št. 1259/2010, Ur. l. EU L 343/10, z dne 20. 12. 2010.

¹⁹ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart: MZP EU (2018), str. 353.

²⁰ Države članice, ki so uzakonile istospolne zakonske zveze so: Nizozemska, Belgija, Španija, Švedska, Portugalska, Danska, Francija, Luksemburg, Irska, Finska, Malta, Nemčija in Avstrija. URL:

<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/10/28/where-europe-stands-on-gay-marriage-and-civil-unions/>

²¹ Na primer Italija, Češka, Estonija, Ciper, Grčija, Madžarska, Slovenija in Hrvaška, prav tam.

²² Države članice, ki ne urejajo pravnega okvira za istospolne partnerje: Bolgarija, Latvija, Litva, Poljska, Romunija, Slovaška, prav tam.

²³ Borg-Barthet, Jurisdiction in matrimonial matters - reflections for the review of the Brussels IIa regulation, URL:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571361/IPOL_STU\(2016\)571361_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571361/IPOL_STU(2016)571361_EN.pdf), str. 36.

²⁴ Sodba z dne 5. junij 2018, *Coman in drugi*, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385.

²⁵ Direktiva Evropskega parlamenta in sveta 2004/38/ES z dne 29. aprila 2004 o pravici državljanov Unije in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic, ki spreminja Uredbo (EGS) št. 1612/68 in razveljavlja Direktive 64/221/EGS, 68/360/EGS, Ur. l. EU L 158/77, z dne 30. 4. 2004. 72/194/EGS, 73/148/EGS, 75/34/EGS, 75/35/EGS, 90/364/EGS, 90/365/EGS in 93/96/EEC

²⁶ Sodba z dne 5. junij 2018, *Coman in drugi*, C-673/16, ECLI:EU:C:2018:385, točka 35.

²⁷ Portaru, Power grab: Top EU court redefines marriage, URL: <https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/power-grab-top-eu-court-redefines-marriage/> (10. julij 2020).

2.2.2 UPORABA UREDBE V SPORIH V ZVEZI S STARŠEVSKO ODGOVORNOSTJO

Uredba zajema pravila o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju ter sodelovanju med osrednjimi organi v civilnih zadevah, ki se nanašajo na podelitev, izvrševanje, prenos, omejitve ali odvzem starševske odgovornosti.²⁸ Med drugim vsebuje tudi posebna pravila v zvezi z ugrabitvijo otrok in pravicami do stikov z otrokom.²⁹

Zadeve s področja starševske odgovornosti so zlasti pravice do varstva in vzgoje otroka in pravice do stikov z otrokom; skrbništvo, rejništvo in podobni instituti.³⁰

2.3 UMESTITEV V SLOVENSKI PRAVNI RED

RS je 1. maja 2004 postala članica EU, z vstopom pa jo je začela zavezovati tako primarna kot sekundarna zakonodaja EU. Uredbe, ki jih uvrščamo med sekundarno zakonodajo, so v okviru prava EU splošno veljavni pravni akti, ki so v celoti zavezujoči in se neposredno uporabljajo v državah članicah.³¹ Cilj uredb je zagotoviti enotno uporabo prava EU v vseh državah članicah, zato razveljavijo vse nacionalne določbe, ki niso v skladu z določili uredb.³² Uredba Bruselj IIa ima tako neposreden učinek in prevlada nad nacionalnim pravom.³³

Zakon o pravnem postopku (*v nadaljevanju: ZPP*)³⁴ določa, da je sodišče RS pristojno za sojenje, kadar je njegova pristojnost v sporu z mednarodnim elementom izrecno določena z zakonom ali z mednarodno pogodbo.³⁵ Temeljni akt v slovenskem pravnem redu, ki ureja splošna pravila mednarodnega zasebnega prava, je Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (*v nadaljevanju: ZMZPP*).³⁶ Ta določa, da se zakon ne uporablja za razmerja, ki so urejena v drugem zakonu ali po mednarodni pogodbi.³⁷ Ker se Uredba v okviru nacionalnega prava držav članic EU uporablja neposredno – derogira nacionalne predpise in se uporabi

²⁸ Točka b) prvega odstavka 1. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

²⁹ Evropska komisija, Generalni direktorat za pravosodje: Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 19.

³⁰ Drugi odstavek 1. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

³¹ 288. člen Pogodbe o delovanju Evropske unije, Ur. l. EU C 326, z dne 12. 10. 2012.

³² Evropski parlament, Kratki vodnik po Evropski uniji,

URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/6/viri-in-podrocje-uporabe-prava-evropske-unije>, str. 2.

³³ Lowe; Everall QC; Nicholls, The new Brussels II regulation (2005), str. 1.

³⁴ Zakon o pravnem postopku (ZPP), Ur. l. RS 73/07, z dne 15. 4. 1999.

³⁵ 29. člen ZPP, Ur. l. RS 73/07, z dne 15. 4. 1999.

³⁶ Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP), Ur. l. RS 56/99, z dne 13. 7. 1999.

³⁷ 4. člen ZMZPP, Ur. l. RS 56/99, z dne 13. 7. 1999.

prednostno pred nacionalnimi določbami – morajo slovenska sodišča v sporih z mednarodnim elementom, ki sodijo na področje uporabe Uredbe Bruselj IIa (tj. na področje zakonskih sporov in sporov o starševski odgovornosti), uporabiti določbe Uredbe in ne določb ZMZPP ali drugega pravnega predpisa. Šele v primeru, da se med postopkom izkaže, da zadeva ne spada na področje uporabe Uredbe Bruselj IIa oziroma da na podlagi pravil Uredbe ni pristojno sodišče v nobeni državi članici, se za določitev pristojnosti uporabi nacionalno pravo.³⁸

³⁸ Galič Aleš, Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo (2014), str. 231.

3 DOLOČITEV PRISTOJNOSTI PO UREDBI SVETA (ES) ŠT. 2201/2003

3.1 POJEM »OBIČAJNO PREBIVALIŠČE«

Uredba določa, da je splošno pristojno sodišče države članice običajnega prebivališča vsaj ene izmed strank v postopku (na primer otroka ali zakonca).³⁹ Kljub dejstvu, da se splošna pristojnost po Uredbi presoja glede na običajno prebivališče, Uredba pojma »običajno prebivališče« ne definira. Pomen izraza je tako potrebno razumeti v skladu z nameni in cilji Uredbe,⁴⁰ pri čemer se izrazu priznava samostojen pomen in se razlaga neodvisno od nacionalne zakonodaje posamezne države članice. Za vsebinsko napolnitev pojma »običajno prebivališče« je pristojno SEU v skladu z načelom evroavtonomne razlage, ki predvideva, da se določeni pojmi znotraj prava EU razlagajo neodvisno od nacionalnih pravnih redov, da se zadosti zahtevi po enotni uporabi prava EU in načelu enakosti.⁴¹

SEU se sicer še ni opredelilo do pojma običajnega prebivališča v zvezi z določitvijo pristojnosti v zakonskih sporih, je pa določilo merila za pojem običajnega prebivališča otroka. Tako je odločilo, da je pojem »običajno prebivališče« potrebno razlagati tako, da ustreza kraju, kjer je otrok vključen v družbeno in družinsko okolje. V ta namen je treba upoštevati zlasti naslednje okoliščine: trajanje, rednost, bivalne razmere in razloge za bivanje oziroma razloge za preselitev, državljanstvo otroka, kraj in razmere šolanja, znanje jezikov ter družinske in socialne vezi otroka v državi.⁴² Običajno prebivališče mora tako v vsakem konkretnem primeru ugotoviti nacionalno sodišče, ki mora imeti v mislih vse dejanske okoliščine primera.⁴³

3.2 PRISTOJNOST V ZAKONSKIH SPORIH

Pravila o pristojnosti s področja zakonskih sporov določajo sodišča, katere države članice so pristojna za odločanje o zadevi. Uredba pa ne določa, katero sodišče znotraj države članice je pristojno. To vprašanje je urejeno z notranjim pravom vsake države članice.⁴⁴

³⁹ Glej 3. in 8. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁴⁰ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 25.

⁴¹ Sodba z dne 22. decembra 2010, *Barbara Mercredi proti Chaffu*, C-497/10, ECLI:EU:C:2010:829, točka 45.

⁴² Sodba z dne 22. decembra 2010, *Barbara Mercredi proti Chaffu*, C-497/10, ECLI:EU:C:2010:829, točka 56.

⁴³ Rumenov, *Determination of the child's habitual residence according to the Brussels II bis regulation* (2013) str.80.

⁴⁴ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 9.

Če je po Uredbi podana pristojnost sodišč RS za odločanje o zakonskih sporih, se pristojnost sodišča ugotavlja glede na določbe Zakona o nepravdnem postopku (v nadaljevanju: ZNP-1),⁴⁵ ki določa, da je v postopkih v zakonskih sporih na prvi stopnji stvarno pristojno okrožno sodišče.⁴⁶

3.2.1 SPLOŠNA PRISTOJNOST PO 3. ČLENU UREDBE

Splošna pristojnost v zakonskih sporih je v Uredbi določena alternativno⁴⁷ – navedenih je sedem temeljev pristojnosti. Tako je izrecno predviden soobstoj več enakovrednih sodnih pristojnosti glede na običajna prebivališča ali državljanstva, ki niso v hierarhičnem odnosu.⁴⁸ Ob upoštevanju cilja Uredbe, da se zagotovi pravna varnost, sistem delitve pristojnosti na področju razveze zakonske zveze ne izključuje večkratne sodne pristojnosti.⁴⁹ Pri tem je pomembno poudariti, da Uredba zakoncem ne dopušča možnosti, da sporazumno določita pristojnost sodišča določene države članice.⁵⁰

V zakonskih sporih so tako pristojna sodišča države članice, na ozemlju katere zakonca običajno prebivata; ali sta zakonca nazadnje običajno prebivala, če eden od njiju še vedno tam prebiva; ali nasprotna stranka običajno prebiva; ali, v primeru skupne vloge, običajno prebiva eden od zakoncev; ali vlagatelj običajno prebiva, če je prebival tam najmanj leto dni neposredno pred vložitvijo vloge; ali vlagatelj običajno prebiva, če je bival tam najmanj šest mesecev neposredno pred vložitvijo vloge in je bodisi državljan te države članice; ali katere državljana sta oba zakonca.⁵¹

3.2.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Mariboru⁵²

Tožnik je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze na sodišču v RS. Prvostopenjsko sodišče se je s sklepom izreklo za nepristojno za odločanje o zadevi ter zavrglo tožbo. Svojo odločitev je

⁴⁵ Zakon o nepravdnem postopku (ZNP-1), Ur. l. 16/19, z dne 15. 3. 2019.

⁴⁶ 3. alineja drugega odstavka 10. člena ZNP-1, Ur. l. 16/19, z dne 15. 3. 2019.

⁴⁷ Poročilo Komisije o uporabi Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, URL:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0225> (17. maj 2020).

⁴⁸ Lowe; Everall QC; Nicholls, The new Brussels II regulation (2005), str. 11.

⁴⁹ 7. točka sklepa Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. III Cp 343/2019, z dne 16. april 2019.

⁵⁰ Sever, Razveza zakonske zveze z mednarodnim elementom v EU (2016), str. 21.

⁵¹ Prvi odstavek 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁵² Sklep Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. III Cp 1643/2007, z dne 27. avgust 2007.

oprlo na ugotovitev, da sta zakonca nazadnje skupaj običajno prebivala v Nemčiji, kjer toženka prebiva še danes,⁵³ zato ni podana pristojnost slovenskih sodišč. Zoper sklep se je pritožil tožnik, ki je trdil, da je sodišče prezrlo dejstvo, da toženka ni državljanka nobene od držav članic EU in v Nemčiji prebiva le začasno, prav tako sta imeli pravdni stranki v Nemčiji skupno le začasno prebivališče in ne stalnega, začasnega prebivališča pa po Uredbi ni mogoče enačiti z običajnim prebivališčem.

Višje sodišče je ugotovilo, da je sodišče pri odločanju pravilno uporabilo Uredbo ter ugotovilo, da sta zakonca nazadnje skupaj običajno prebivala v Nemčiji, kjer sta se nastanila zaradi dela in zaposlitve, kar jasno kaže na dejstvo, da gre za običajno prebivališče. Pri tem je sodišče poudarilo, da zgolj formalna označba običajnega bivanja oziroma vprašanje, ali je nekdo v neki državi prijavljen začasno ali stalno, nista pomembna. Prav tako ni pravno relevantno dejstvo, da toženka ni državljanka EU, saj je bistveno za uporabo Uredbe zgolj to, da običajno prebiva na naslovu v Nemčiji.⁵⁴

2) Sklep Višjega sodišča v Kopru⁵⁵

Tožnik je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze na sodišče v RS, ki se je s sklepom izreklo za nepristojno. Tožnik se je pritožil in zatrjeval, da ugotovitev sodišča, da ni podana pristojnost slovenskega sodišča, ni pravilna.

Višje sodišče je ugotovilo, da tožnik v tožbi ni navedel nobenih okoliščin, ki bi kazale na pristojnost slovenskega sodišča. Dolžan je bil navesti, ali ima toženka običajno prebivališče na območju EU ali v Ukrajini (toženka je ukrajinska državljanka), v kateri državi ima prijavljeno stalno prebivališče in ali ima morebiti prijavljeno začasno bivališče v RS. Tožnik je v dopolnitvi tožbe navedel, da ima toženka prijavljeno stalno prebivališče v Republiki Italiji, kjer je bilo tudi zadnje skupno prebivališče strank. Tožnik, sicer italijanski državljan, tako ni navedel nobenih okoliščin, ki bi kazale na pristojnost slovenskega sodišča.

⁵³ Glej 2. alinejo točke a) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁵⁴ Gre za izključno pristojnost kot jo določa 6. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁵⁵ Sklep Višjega sodišča v Kopru, opr. št. Cp 431/200, z dne 07. maj 2008.

3) Sklep Višjega sodišča v Kopru⁵⁶

Tožnik je vložil tožbo za razvezo zakonske zveze v RS, zoper katero je toženka podala ugovor mednarodne pristojnosti. Prvostopenjsko sodišče je s sklepom zavrnilo ugovor in svojo pristojnost po Uredbi utemeljilo z dejstvom, da je tožnik v RS običajno prebival najmanj 6 mesecev pred vložitvijo tožbe in je državljan RS.⁵⁷ Toženka se je zoper sklep pritožila in trdila, da niso izkazane okoliščine, ki bi utemeljevale pristojnost slovenskega sodišča, saj tožnik ni izkazal, da dejansko prebival v Sloveniji. Toženka je zatrjevala, da tožnik živi v Švici, kjer tudi dela, zato je odločitev sodišča nezakonita, saj je svojo odločitev oprlo samo na potrdilo o stalnem bivališču tožnika in na njegovo navedbo, da v RS živi, ne da bi ugotavljalo, ali je pred vložitvijo tožbe tožnik v RS dejansko živel 6 mesecev ali več.

Višje sodišče je ugotovilo, da pritožba utemeljena graja enačenje pojma običajno prebivališče s prijavo stalnega prebivališča. Pri tem je poudarilo, da je določitev običajnega prebivališča dejansko vprašanje, ki ga mora sodišče razrešiti v vsakem konkretnem primeru, tako da ugotovi, kje je dejansko središče življenjskih interesov osebe. Zgolj potrdilo o stalnem prebivališču ne dokazuje, da ima tožnik v RS običajno prebivališče, vsled dejstva, da ima prijavljeno prebivališče v Švici in je tam tudi zaposlen. Za določitev pristojnosti sodišča v skladu s 6. alinejo točke a) 3. člena Uredbe bi tako morali biti kumulativno izpolnjeni trije pogoji, in sicer: vlagatelj je slovenski državljan, njegovo običajno prebivališče je v RS in neposredno pred vložitvijo vloge je prebival v RS najmanj šest mesecev. Prvostopenjsko sodišče tako v postopku ni ugotovilo vseh okoliščin, ki so pomembne za utemeljitev njihove pristojnosti, tj. kje je tožnikovo običajno prebivališče ter ali je pred vložitvijo vloge v RS prebival najmanj 6 mesecev.

4) Sodba Višjega sodišča v Ljubljani⁵⁸

Prvostopenjsko sodišče je razvezalo zakonsko zvezo med tožnikom in toženko. Zoper odločbo se je pritožila toženka, ki je na razvezo sicer pristajala, vendar je želela, da bi postopek potekal v Avstriji, kjer trenutno živi in je zaposlena.

⁵⁶ Sklep Višjega sodišča v Kopru, opr. št. Cp 141/2010, z dne 24. februar 2010.

⁵⁷ Glej 6. alinejo točke a) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁵⁸ Sodba Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1749/2017, z dne 08. avgust 2017.

Višje sodišče je odločilo, da je prvostopenjsko sodišče pravilno ugotovilo, da je podana (tudi) pristojnost slovenskega sodišča, saj sta imela zakonca zadnje skupno prebivališče v RS, pri čemer toženka v RS še vedno prebiva,⁵⁹ kljub dejstvu, da dela v Avstriji in ima tam začasno prebivališče.

5) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁶⁰

Prvostopenjsko sodišče je ugotovilo, da ni podana pristojnost sodišča RS za odločanje o zakonskem sporu v skladu z Uredbo, vsled dejstva, da predlagateljica, ki je sicer državljanka RS, običajno prebiva v ZDA, kjer je trenutno središče njenih življenjskih interesov. Ker ima drugi predlagatelj, sicer gambijski državljan, običajno prebivališče na Švedskem, so po mnenju sodišča za odločanje o zadevi pristojna švedska sodišča. Zoper odločbo se je predlagateljica pritožila ter vztrajala, da je podana pristojnost sodišča RS ter da ugotovitev sodišča, da ima drug predlagatelj običajno prebivališče na Švedskem, ni pravilna, saj je še vedno prijavljen na naslovu v RS.

Višje sodišče je ugotovilo, da je obrazložitev prvostopenjskega sodišča pravilna v delu, kjer je ugotovilo, da pristojnost slovenskega sodišča v skladu z Uredbo ni podana, saj nobeden od predlagateljev običajno ne prebiva v RS.⁶¹ Vendar pritožnica ob tem utemeljeno opozarja, da je ugotovitev, da je v zadevi pristojno švedsko sodišče, preuranjena. Uredba določa, da se mora sodišče države članice, ki ji bila predložena zahteva, povezana z zakonskim sporom, za katero v skladu s pravili iz Uredbe ni pristojno in za katero je pristojno sodišče druge države članice, po uradni dolžnosti izreči za nepristojno.⁶² Višje sodišče je pri tem poudarilo, da je sodišče pri presojanju (ne)pristojnosti vezano na nacionalno zakonodajo, ki sodišču v okviru preiskovalnega načela nalaga več aktivnosti, zato mora sodišče pred zavrnitvijo pristojnosti skrbno pretehtati vse okoliščine primera. *»Dolžnost sodišča po temeljiti presoji okoliščin ima namreč za stranko pomembne posledice, saj je z zanikanjem lastne pristojnosti in s prelaganjem pristojnosti na drugo sodišče lahko poseženo v pravico do dostopa do sodišča. Skrbna presoja (ne)pristojnosti je še toliko bolj pomembna, ker Uredba določa, da se, če sodišče ugotovi, da v zadevi ni pristojno sodišče nobene države članice, za določitev pristojnega sodišča v posamezni*

⁵⁹ Glej 2. alinejo točke a) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁶⁰ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1894/2017, z dne 12. oktober 2017.

⁶¹ Glej 4. alinejo točke a) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁶² 17. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

državi članici uporabijo nacionalna pravila o pristojnosti.»⁶³ Slednje bi pomenilo uporabo pravil ZMZPP, kar bi vodilo v pristojnost slovenskega sodišča,⁶⁴ torej v rezultat, ki je nasproten tistemu, ki ga je sprejelo prvostopenjsko sodišče. Višje sodišče je presodilo, da je prvostopenjsko sodišče prehitro zavrnilo svojo pristojnost, saj ni ugotovilo zadostnih razlogov za pristojnost švedskega sodišča.

6) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁶⁵

Toženka je v postopku razveze zakonske zveze podala ugovor mednarodne pristojnosti, ki ga je prvostopenjsko sodišče zavrnilo. Toženka se je pritožila, saj je menila, da bi moralo sodišče pri vprašanju pristojnosti upoštevati ZMZPP, ki določa, da je sodišče RS pristojno za odločanje o zadevi, če ima tožena stranka stalno prebivališče v RS.⁶⁶ Toženka je poudarila, da je državljanka Ruske federacije, ki ni članica EU in ima stalno prebivališče v Moskvi, medtem ko ima v RS zgolj dovoljenje za prebivanje. Poleg tega je večino skupnega življenja s pokojnim možem (prvotnim tožnikom v postopku, ki je pred smrtjo sprožil postopek za razvezo zakonske zveze pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani) preživela na Hrvaškem in sta le občasno obiskala RS.

Višje sodišče je poudarilo je, da prvostopenjsko sodišče kot pravno podlago za odločanje o pristojnosti pravilno uporabilo Uredbo, ki se v slovenskem pravnem redu uporablja neposredno in v celoti nadomešča nacionalno zakonodajo, zato uporaba ZMZPP ni mogoča. Dejstvo, da je toženka državljanka Ruske federacije, za odločitev v zadevi ni relevantno, saj je navezna okoliščina za določitev pristojnosti v skladu z Uredbo običajno prebivališče strank. Pri tem je sledilo dokazni oceni prvostopenjskega sodišča, da je središče toženkinih življenjskih interesov v RS. Tako je v konkretnem primeru podana pristojnost tako *ratione personae*, saj ima toženka običajno prebivališče v državi članici EU, kot tudi *ratione materiae*, saj gre za civilno zadevo v smislu Uredbe in je podana pristojnost slovenskih sodišč.

⁶³ 7. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁶⁴ Glej 68. člen ZMZPP, Ur. l. RS 56/99, z dne 13. 7. 1999.

⁶⁵ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 190/2019, z dne 27. februar 2019.

⁶⁶ Glej 48. člen ZMZPP, Ur. l. RS 56/99, z dne 13. 7. 1999.

7) Sodba Višjega sodišča v Mariboru⁶⁷

Prvostopenjsko sodišče je razvezalo zakonsko zvezo, ki sta jo stranki sklenili pred sodiščem za šeriatsko pravo v Damasku. Zoper odločbo se je pritožila toženka in zatrjevala, da se je sodišče napačno sklicevalo na določbe Uredbe, vsled dejstva, da pravdni stranki nista državljana nobene od držav članic EU, temveč sta državljana Sirije.

Višje sodišče je poudarilo, da državljanstvo strank ni pravno relevantno dejstvo za uporabo Uredbe, temveč je navezna okoliščina za določitev pristojnosti običajno prebivališče. Pri tem dejanske ugotovitve prvostopenjskega sodišča dajejo podlago za uporabo Uredbe, v skladu s katero je v zadevah razveze zakonske zveze pristojno sodišče države članice, na ozemlju katere vlagatelj običajno prebiva, če je prebival tam najmanj leto dni neposredno pred vložitvijo vloge.⁶⁸ Tožnik je v RS prišel leto dni pred vložitvijo tožbe, kar je potrjevala njegova slovenska osebna izkaznica, zato je za odločanje o zadevi pristojno slovensko sodišče.

8) Sklep Višjega sodišča v Mariboru⁶⁹

Prvostopenjsko sodišče je s sklepom zavrglo tožbo z obrazložitvijo, da ni mednarodno pristojno za reševanje spora. Zoper sklep se je pritožil tožnik, ki je navedel, da je sodišče napačno uporabilo Uredbo, saj se v skladu s stališčem, ki ga je zavzelo sodišče, tj. da morajo biti za pristojnost kumulativno izpolnjeni trije pogoji, tožnik nikjer ne bo mogel razvezati.

Višje sodišče je pritrdilo, da si je prvostopenjsko sodišče zmotno razlagalo materialnopravne določbe Uredbe, s tem ko je prišlo do zaključka, da Uredba določa tri kumulativne pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da je podana pristojnost slovenskega sodišča za razvezni postopek in starševsko skrb. Kot to izhaja iz pravilnih ugotovitev prvostopenjskega sodišča, tožnik prebiva v Švici, toženka in otrok pa v Nemčiji, pri čemer je tožnik slovenski državljan, prav tako imata slovensko državljanstvo toženka in otrok. Višje sodišče je poudarilo, da so merila za določitev pristojnosti po Uredbi alternativna. Tako Uredba na področju razveze zakonske zveze ne izključuje večkratne sodne pristojnosti, temveč izrecno predvideva soobstoj več enakovrednih sodnih pristojnosti, da se zagotovi pravna varnost. Ena od naveznih okoliščin za določitev

⁶⁷ Sodba Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. III Cp 360/2019, z dne 16. april 2019.

⁶⁸ Glej 5. alinejo točke a) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁶⁹ Sklep Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. III Cp 343/2019, z dne 16. april 2019.

pristojnosti je tudi skupno državljanstvo ene od držav članic obeh strank.⁷⁰ Zato je tožnik lahko vložil tožbo pred sodiščem v RS, katere državljanstvo imata obe pravdni stranki.

3.2.2 IZKLJUČNA NARAVA PRAVIL O PRISTOJNOSTI

V zakonskih sporih z mednarodnim elementom se proti zakoncu, ki običajno biva na ozemlju države članice ali je državljan države članice, lahko začne postopek v drugi državi članici samo v skladu z določbami te Uredbe.⁷¹ Gre za izključni značaj pristojnosti.⁷²

3.2.3 SUBSIDIARNA PRISTOJNOST

Če po določbah Uredbe ni pristojno nobeno sodišče države članice, se pristojnost v vsaki državi članici določi v skladu z nacionalnimi pravili te države.⁷³ Zaradi izključne narave pravil o pristojnosti se zgoraj navedeno pravilo uporablja samo v zvezi z nasprotno stranko, ki nima običajnega prebivališča v ali ni državljanica nobene od držav članic.⁷⁴

⁷⁰ Glej točko b) 3. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁷¹ 6. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁷² Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 364.

⁷³ Prvi odstavek 7. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁷⁴ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 14.

3.3 PRISTOJNOST V SPORIH O STARŠEVSKI ODGOVORNOSTI

Uredba določa sistem pravil o pristojnosti z določitvijo naveznih okoliščin, na podlagi katerih so sodišča države članice pristojna za zadeve v zvezi s starševsko odgovornostjo.⁷⁵ Uredba določa zgolj pravila za določitev mednarodne pristojnosti, medtem ko nacionalno pravo pristojne države članice določa, katero sodišče oziroma organ znotraj države članice je pristojen za odločanje o zadevi.

3.3.1 SPLOŠNA PRISTOJNOST

Temelji pristojnosti v zadevah starševske odgovornosti so oblikovani tako, da kar najbolj upoštevajo interese otroka, zlasti kriterij povezanosti.⁷⁶ V skladu z navedenim je temeljno načelo pravil o pristojnosti v sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo, da je najprimernejše sodišče države članice, v kateri ima otrok običajno prebivališče v trenutku, ko je sodišče začelo postopek.⁷⁷

3.3.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁷⁸

Prvostopenjsko sodišče je razvezalo zakonsko zvezo med strankama, otroke zaupalo v varstvo in vzgojo tožniku in uredilo stike med otroki in toženko. Zoper sodbo se je pritožila toženka, saj je menila, da bi moralo sodišče zadevo odstopiti v reševanje nemškemu sodišču, vsled dejstva, da so otroci nemški državljani. Ob tem je izrecno poudarila, da se strinja z razvezo zakonske zveze in izpodbija le odločitev v zvezi s starševsko odgovornostjo.

Višje sodišče je pojasnilo, da je nesporno dejstvo, da gre za razmerje z mednarodnim elementom, zato je potrebno za določitev pristojnosti uporabiti določbe Uredbe, saj je toženka nemška državljanka s prebivališčem v Nemčiji. Sodišče je ugotovilo, da imata tožnik in toženka starševsko skrb nad otroki in da so vse do toženkinega odhoda v Nemčijo skupaj živeli v RS. Ker sinova tudi po toženkinem odhodu v Nemčijo živita pri očetu v RS, je pravilna ocena

⁷⁵ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 23.

⁷⁶ Uvodna izjava št. 12 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁷⁷ Prvi odstavek 8.člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁷⁸ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1792/2007, z dne 18. april 2007.

prvostopenjskega sodišča, da imata običajno prebivališče v RS. Toženka pa je hčer odpeljala v Nemčijo brez tožnikovega soglasja, kar pomeni, da jo je neupravičeno premestila in zadržala v Nemčiji. Ker je tožnik že dan po njenem odhodu vložil tožbo, s katero je zahteval, naj sodišče vse otroke v varstvo in vzgojo zaupa njemu, niso izpolnjeni pogoji,⁷⁹ ob katerih bi lahko hči pridobila običajno prebivališče v Nemčiji. Tako je pravilna odločitev prvostopenjskega sodišča, da je za odločanje pristojno slovensko sodišče.

2) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁸⁰

Upnik je predlagal izdajo začasne odredbe, s katero naj se mu otrok začasno dodeli v varstvo in vzgojo tako, da ga dolžnica nemudoma pripelje v RS. Prvostopenjsko sodišče je odločilo, da ni pristojno za odločanje o zadevi, saj ima otrok običajno prebivališče v Franciji, zato je predlog za izdajo začasne odredbe zavrglo. Proti odločitvi se je upnik pritožil in navedel, da je sodišče napačno razlagalo pojem običajnega prebivališča, saj pri tem ni upoštevalo meril, po katerih se ugotavlja, katero je otrokovo običajno prebivališče. Poudaril je, da otrok ni povezan s Francijo, ne zna francoskega jezika in tam nima urejenega družinskega in socialnega okolja, da je državljan RS ter da se je v Francijo preselil šele pred enim mesecem, kar ni dovolj dolgo obdobje, da bi prišlo do otrokove integracije v okolje ter do spremembe običajnega prebivališča.

Višje sodišče je odločilo, da je sodišče pojem "običajno prebivališče" razlagalo napačno in nepopolno ugotovilo dejansko stanje. Pri tem je opozorilo, da Uredba ne vsebuje opredelitve pojma »običajnega prebivališča«. Pojem je zatoj treba razlagati tako, da ustreza kraju, ki pomeni integracijo otroka v družbeno in družinsko okolje. Tako je pomanjkljiv zaključek, da je otrokovo običajno prebivališče v Franciji, saj prvostopenjsko sodišče ni ugotavljalo vseh dejanskih okoliščin primera.

3) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁸¹

Tožnica je vložila tožbo zaradi dodelitve otrok v varstvo in vzgojo in določitve stikov. Prvostopenjsko sodišče je štelo, da je običajno prebivališče otrok v RS in sklenilo, da je za odločanje pristojno Okrožno sodišče v Ljubljani. Toženec je zoper odločitev podal ugovor

⁷⁹ Glej 10. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁸⁰ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 793/2017, z dne 06. april 2017.

⁸¹ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1054/2018, z dne 21. junij 2018.

mednarodne pristojnosti, ki ga je prvostopenjsko sodišče zavrnilo. Zoper sklep se je toženec pritožil in zatrjeval, da je ves čas postopka opozarjal na bistvene okoliščine, ki kažejo na to, da je središče življenjskih interesov otrok v Nemčiji. Oba otroka sta skupaj s tožnico avgusta 2016 prišla v Nemčijo, kjer sta prebivala že devetnajst mesecev, sodišče pa je pri odločitvi popolnoma prezrlo dejstvo, da sta bila otroka v Nemčiji že drugo leto vključena v šolo in v vrtec, ki jima predstavlja središče njunih življenjskih interesov. Toženec je poudaril, da dejstvo, da imata otroka v RS prijavljeno stalno bivališče, v konkretnem primeru ni odločilno.

Višje sodišče se je po zaslišanju strank prepričalo v dokazno oceno prvostopenjskega sodišča, da se je tožnica z otrokoma v Nemčijo preselila z namenom, da se družina reši težke finančne situacije, ker je tožnik v RS zapadel v dolgove, in da je taka selitev zgolj poskusna in začasna. Na to kaže tudi dejstvo, da so imeli otroka in tožnica v tistem obdobju na Upravni enoti prijavljen le začasni odhod v tujino. Toženec tako ni izkazal soglasne premestitve običajnega prebivališča otrok iz RS v Nemčijo, saj tožnica ni imela namena z otrokoma tam stalno prebivati. Višje sodišče se je strinjalo z odločitvijo prvostopenjskega sodišča, da dolžina bivanja otrok v Nemčiji ne predstavlja tako dolgega časovnega obdobja, da bi se otroka že popolnoma vključila v okolje, četudi sta se naučila nemškega jezika, zato je pretehtala odločitev, da je običajno prebivališče otrok v RS.

4) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani⁸²

Upnik je predlagal, da mu prvostopenjsko sodišče z začasno odredbo začasno dodeli otroka v varstvo in vzgojo. Sodišče je sklenilo, da ni podana pristojnost slovenskega sodišča, na kar se je upnik pritožil.

Višje sodišče je ugotovilo, da se je po razvezi zakonske zveze mati z otrokoma preselila v Republiko Avstrijo, kjer so prebivali 3 leta in kjer sta otroka pridobila stalno prebivališče. Upnik je bil že leta 2015 seznanjen s spremenjenim krajem bivanja in je vsaj konkludentno za to podal soglasje, vsled dejstva, da ni sprožil postopka za vrnitev otrok. Višje sodišče je nadalje ugotovilo, da upnik za izdajo začasnih odredb ni izkazal pogoja nujnosti, prav tako se mati, na katero bi se nanašal začasni ukrep odvzema starševske skrbi, ne nahaja v državi, ki bi odločala o začasnem ukrepu, zato po Uredbi odločitev o začasnem ukrepu ni mogoča. Višje sodišče je

⁸² Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 2220/2018, z dne 08. november 2018.

zaključilo, da je glede na dejstvo, da je otrokovo običajno prebivališče v Avstriji, za presojo pravno relevantnih dejstev pristojno avstrijsko sodišče.

3.3.2 IZJEME OD SPLOŠNE PRISTOJNOSTI

Uredba določa tudi nekaj izjem splošne pristojnosti, na podlagi katerih so pristojna sodišča države članice, ki sicer ni država otrokovega običajnega prebivališča.

3.3.2.1 NADALJEVANJE PRISTOJNOSTI PO KRAJU OTROKOVEGA PREJŠNJEGA OBIČAJNEGA PREBIVALIŠČA

Kadar se otrok zakonito preseli iz ene države članice v drugo in tam pridobi novo običajno prebivališče, obdržijo države članice prejšnjega otrokovega običajnega prebivališča pristojnost še tri mesece po preselitvi.⁸³ Namen takšne ureditve je, da se omogoči sprememba sodne odločbe o pravici do stikov z otrokom, ki je bila izdana v prvotni državi članici, preden se je otrok preselil v drugo državo članico,⁸⁴ pod pogojem, da ima nosilec pravice do stikov še vedno običajno prebivališče v prvotni državi članici. Sodišča nove države članice v tem obdobju nimajo pristojnosti za zadeve v zvezi s pravicami do stikov z otrokom.⁸⁵ Pri tem je pomembno poudariti, da to pravilo ne velja za druge zadeve v okviru starševske odgovornosti.⁸⁶

3.3.2.2 PRISTOJNOST V PRIMERU UGRABITVE OTROKA

Haaško konvencijo o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok iz leta 1980⁸⁷ (v *nadaljevanju*: Haaška konvencija) so ratificirale vse države članice EU in se še naprej uporablja v primerih ugrabitve otrok med državami članicami.⁸⁸ Kljub številnim podobnostim med ureditvijo po Uredbi in Haaški konvenciji⁸⁹ namen Uredbe ni bil, da nadomesti Haaško konvencijo v celoti, temveč jo Uredba vključuje, se nanjo sklicuje in jo v skladu z načelom medsebojnega zaupanja med državami članicami EU nadgrajuje.⁹⁰ Namesto da bi ustvarili nova pravila za vrnitev ugrabljenih otrok, ki bi veljala v okviru EU, tako pravila Uredbe temeljijo na

⁸³ Prvi odstavek 9. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁸⁴ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 367.

⁸⁵ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 23.

⁸⁶ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 29.

⁸⁷ Haaška konvencija, Ur. l. RS – MP, št. 6/93 in 14/12 z dne 25. 10. 1980.

⁸⁸ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 49.

⁸⁹ Primerjaj 12. in 13. člen Konvencije ter 10. in 11. člen Uredbe.

⁹⁰ Galič Aleš, Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo (2014), str. 233.

Haaški konvenciji in zasledujejo cilj krepitve postopka za čim hitrejšo vrnitev ugrabljenih otrok.⁹¹ Pri tem oba pravna akta zasledujeta iste cilje, to je varovanje otroka pred neupravičeno premestitvijo, uvedbo postopkov za zagotovitev njegove čimprejšnje vrnitve ter zagotovilo, da se pravice do skrbi za otroka in osebnih stikov z njim spoštujejo v drugi državi članici. Uredbo je potrebno uporabiti poleg Haaške konvencije v vseh primerih, ko je otrok odpeljan iz države članice EU.⁹²

Uredba izhaja iz splošnega pravila, da nihče ne sme biti okoriščen zaradi protipravnih ravnanj,⁹³ zato protipravno ravnanje enega od staršev, tj. ugrabitev otroka, ne more biti podlaga za spremembo mednarodne pristojnost za spore glede starševske odgovornosti.⁹⁴ To pa velja zgolj pod pogojem, da drugi starš dovolj hitro sproži ustrezne postopke za vrnitev. Tako v primeru čezmejne ugrabitve otroka sodišča države članice, kjer je otrok prebival neposredno pred ugrabitvijo, obdržijo svojo pristojnost, dokler otrok ne pridobi običajnega prebivališča v drugi državi članici in.⁹⁵

- vsi, ki imajo pravico do varstva in vzgoje, privolijo v premestitev, ali
- otrok prebiva v drugi državi članici najmanj eno leto in se je vživel v novo okolje.⁹⁶

3.3.2.2.1 PRAVILA ZA ZAGOTOVITEV TAKOJŠNJE VRNITVE OTROKA

Ko sodišče države članice, v katero je otrok ugrabljen, prejme zahtevo za vrnitev otroka v skladu s Haaško konvencijo, najprej presodi, ali je bila izvedena ugrabitev, tj. premestitev ali zadržanje, ki pomeni kršitev pravice do varstva in vzgoje.⁹⁷ Pri tem mora sodišče ukrepati kar se da hitro in uporabiti najhitrejši postopek, ki ga predvideva nacionalno pravo, ter v roku 6 tednov po vložitvi zahtevka izdati sodno odločbo.⁹⁸ Uredba pri tem potrjuje načelo, da sodišče odredi takojšnjo vrnitev otroka, če je od ugrabitve otroka minilo manj kot eno leto, ob upoštevanju izjem iz 13. člena Haaške konvencije, ki se razlagajo restriktivno.⁹⁹

⁹¹ Rumenov, Determination of the child's habitual residence according to the Brussels II bis regulation (2013) str. 60.

⁹² Končina Peternel: Mednarodna ugrabitev otrok (2013), str. 47.

⁹³ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 371.

⁹⁴ Galič Aleš, Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo (2014), str. 231.

⁹⁵ Točka a) in b) 10. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁹⁶ Uredba pri tem določa, da mora biti hkrati izpolnjen najmanj eden izmed pogojev od (i) do (iv) točke b) 10. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁹⁷ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 53.

⁹⁸ Tretji odstavek 11. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

⁹⁹ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 54.

V izjemnih primerih, ko sodišče države članice, v katero je bil otrok ugrabljen, odloči, da se otroka ne vrne, Uredba določa poseben postopek. Odločanje po Haaški konvenciji namreč ne pomeni meritornega odločanja o zadevi, zato je zadnja beseda pridržana sodišču države članice, iz katere je bil otrok ugrabljen.¹⁰⁰ V takem primeru mora sodišče države, v katero je bil otrok ugrabljen, v enem mesecu od izdaje odločbe poslati kopijo sodne odločbe in ustreznih dokumentov sodišču v državi članici izvora.¹⁰¹ Če še nobena stranka ni začela postopka pred sodiščem v državi članici izvora, mora sodišče obvestiti stranke in jih povabiti, naj v skladu z nacionalno zakonodajo predložijo sodišču svoje predloge v roku treh mesecev, da bo lahko sodišče preučilo vprašanje dodelitve varstva in vzgoje otroka.¹⁰² Če sodišče države izvora izda odločitev, ki določa vrnitev otroka, je taka sodna odločba neposredno priznana in izvršljiva v državi članici, v katero je bil otrok ugrabljen.¹⁰³ Izvršitvi te odločbe se država članica, v katero je bil otrok ugrabljen, ne more vsebinsko upreti.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Galič Aleš, Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo (2014), str. 235.

¹⁰¹ Šesti odstavek 11. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁰² Sedmi odstavek 11. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁰³ Uvodna izjava 17 Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁰⁴ Galič Aleš, Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo (2014), str. 235.

3.3.2.3.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Mariboru¹⁰⁵

Upnik (oče) je zahteval od dolžnice (matere) vrnitev otroka, ki se je nahajal v RS, na podlagi odločbe italijanskega sodišča. Dolžnica je zoper predlog za izvršbo poslala ugovor, ki ga je prvostopenjsko sodišče zavrnilo, potem ko je ugotovilo, da je bila odločba italijanskega sodišča s sklepom okrožnega sodišča razglašena za izvršljivo na območju RS, izvršilno sodišče pa nima pristojnosti, da bi odločbo lahko vsebinsko spreminjalo. Prvostopenjsko sodišče je pri tem zavzelo stališče, da v takem primeru ne gre za postopek odločanja o izročitvi otroka po 11. členu Uredbe ter se je sklicevalo na sodbo SEU v zadevi *Detiček*.¹⁰⁶ Dejal je, da bo morala dolžnica ugovore uveljavljati v postopku pred sodiščem, ki je pristojno za odločanje o glavni stvari.

Zoper sklep se je pritožila dolžnica, ki je navedla, da je bila Uredba napačno uporabljena, saj bi moralo sodišče v primeru nezakonite premestitve otroka nujno uporabiti določbo 11. člena Uredbe ter pri tem upoštevati Haaško konvencijo. Ob upoštevanju določb je treba ugotoviti, da je bil izvršilni predlog upnika vložen prepozno, saj je poteklo že več kot leto dni, odkar je bil otrok odpeljan iz Italije.

Višje sodišče je ugotovilo, da je prvostopenjsko sodišče pri odločanju zmotno uporabilo materialno pravo, ko se ob dejstvu, da gre za vprašanje vrnitve otroka, ni ukvarjalo z okoliščino pravočasno podane zahteve za vrnitev, ki jo v danem primeru predstavlja izvršilni predlog. Prvostopenjsko sodišče bi pri tem moralo izhajati iz 11. člena Uredbe, ki izrecno napotuje na uporabo Haaške konvencije. Otrok je bil namreč nezakonito odpeljan iz Italije v RS, pri čemer je pred tem oče pridobil skrb za otroka. Sodišče je ugotovilo, da tako dolžnica kot otrok sam nasprotujeta vrnitvi, poleg tega pa je ob vložitvi zahteve za otrokovo vrnitev preteklo več kot leto dni, odkar je bil otrok nezakonito odpeljan iz Italije. Ker je od začetka postopka za vrnitev otroka preteklo več kot eno leto in da se je otrok prilagodil novemu okolju ter obstaja resna nevarnost, da bi bil otrok zaradi vrnitve izpostavljen duševni travmi oziroma pripeljan v neugoden položaj, je sodišče sklenilo, da obstajajo ovire za vrnitev otroka v Italijo.

¹⁰⁵ Sklep Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. I IP 623/2010, z dne 20. julij 2010.

¹⁰⁶ Sodba z dne 23. decembra 2009, *Jasna Detiček proti Maurizio Sgueglii*, C-403/09 PPU, ECLI:EU:C:2009:810.

2) Sodba Višjega sodišča v Celju¹⁰⁷

Prvostopenjsko sodišče je odločilo, da ni podana pristojnost slovenskega sodišča, zato je zavrglo tožbo tožnice zaradi dodelitve otroka, določitve stikov in prepovedi prehoda čez državno mejo ter zavrglo kot nedopusten predlog za izdajo začasne odredbe. Zoper to odločitev se je tožnica pritožila.

Višje sodišče je pojasnilo, da mora sodišče ves čas postopka po uradni dolžnosti paziti na mednarodno pristojnost. Tako je prvostopenjsko sodišče upravičeno opravilo poizvedbe pri francoskem sodišču in ugotovilo, da je tamkajšnje sodišče v zvezi z izvajanjem starševske skrbi že izdalo začasno odločbo. Ugotovilo je, da iz obrazložitve odločbe francoskega sodišča izhaja, da se je družina nameravala dokončno ustaliti v Franciji, kjer toženec dela in da je otrok od rojstva dalje živel v Franciji. Prvostopenjsko sodišče je pravilno ugotovilo, da je prišlo do protipravnega odvzema otroka, saj je tožnica, sicer državljanica RS, z otrokom zapustila Francijo brez predhodnega soglasja toženca in otroka odpeljala v RS ter s tem posegla v toženčevo pravico do varstva in vzgoje. Ker v takem primeru za odločanje o zadevah starševske odgovornosti ostanejo pristojna sodišča države, v kateri je otrok imel običajno prebivališče neposredno pred ugrabitvijo,¹⁰⁸ je sodišče prve stopnje tožbo utemeljeno zavrglo. Višje sodišče je ugotovilo, da je neutemeljena tudi pritožba tožnice zoper odločitev o zavrženju predloga za izdajo začasne odredbe, saj je sodišče zavrglo predlog za izdajo začasne odredbe, ker je francosko sodišče že izdalo sodno odločbo. SEU je glede začasnih ukrepov poudarilo, da sodišče v državi, v kateri se ugrabljeni otrok nahaja, ne more izničiti odločitev sodišča, ki je pristojno za odločanje v sporu o starševski odgovornosti.

3) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹⁰⁹

Prvostopenjsko sodišče je obravnavalo tožbeni zahtevek očeta za dodelitev otroka v varstvo in vzgojo in določitev stikov. Hkrati je tožnik predlagal več začasnih odredb, med drugim je zahteval vrnitev otroka na podlagi določb Haaške konvencije in Uredbe, saj je bil otrok iz RS protipravno odpeljan. Prvostopenjsko sodišče je zavrnilo predloge za izdajo začasnih odredb, z začasno odredbo je uredilo zgolj stike med tožnikom in otrokom do pravnomočne odločitve o

¹⁰⁷ Sodba Višjega sodišča v Celju, opr. št. Cp 192/2018, z dne 19. april 2018.

¹⁰⁸ Glej 10. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁰⁹ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1764/2018, z dne 19. september 2018.

glavni stvari. Zoper odločitev prvostopenjskega sodišča se je pritožil tožnik, ki je zastopal stališče, da bi moralo o predlogu za vrnitev otroka po Haaški konvenciji odločiti slovensko sodišče, saj splošna pristojnost v zvezi s starševsko odgovornostjo vključuje tudi pristojnost za odreditev vrnitve otroka.

Višje sodišče je ugotovilo, da je nepotrebno pritožbeno izpostavljanje, da je v skladu z Uredbo sodišče RS pristojno za odločanje o starševski odgovornosti, saj je sodišče prve stopnje pristojnost sprejelo in je postopek v teku. Pravilno je tudi razumelo, da pride znotraj meritornega spora o starševski odgovornosti v poštev izdaja ukrepov zavarovanja. Višje sodišče je obrazložilo, da ima starš poleg varstva, ki ga mu v državi izvora nudi Uredba, na podlagi Haaške konvencije tudi varstvo v državi, v katero je bil otrok protipravno odpeljan, v konkretnem primeru v Republiki Hrvaški. *»Od sodišča v tej državi lahko v hitrem in poenostavljenem postopku, ki ne prejudicira meritornega odločanja o vzgoji in varstvu, zahteva, da po Haaški konvenciji odloči o vrnitvi otroka. Pritožnik ima prav, ko navaja, da lahko uporabi obe možnosti kumulativno, kakor je ravnal sam, nima pa prav, ko meni, da lahko sodišča v obeh državah odločajo o njegovem zahtevku za vrnitev otroka po Haaški konvenciji.«* Prvostopenjsko sodišče je pravilno pojasnilo, da Haaška konvencija pristojnost za odločanje o vrnitvi otroka daje sodiščem v državi, v kateri se otrok zaradi protipravnega odvzema nahaja, zato za odločanje o vrnitvi otroka v hitrem in poenostavljenem postopku po Haaški konvenciji ni pristojno. *»Seveda to stališče ne izključuje odločanja sodišča države izvora o vrnitvi otroka v državo izvora. Takšna odločitev, izdana po pravilih o mednarodni pristojnosti Uredbe, je lahko posledica meritorne odločitve o vzgoji in varstvu otroka ali ukrepa zavarovanja, in ni nikdar odločitev po Haaški konvenciji.«*

4) Sklep Višjega sodišča v Mariboru¹¹⁰

Prvostopenjsko sodišče je s sklepom ugodilo zahtevi za vrnitev otroka iz RS na Madžarsko in naložilo materi vrnitev otroka očetu. Sodišče je ugotovilo, da je od ugrabitve pa do vložitve predloga za vrnitev otroka preteklo manj kot leto dni, zato je veljala domneva, da se otrok še ni vživel v novo okolje tako, da bi bila njegova vrnitev v nasprotju z njegovo koristjo. Zoper sklep se je pritožila mati, ki je Višnjemu sodišču predložila odločbo madžarskega skrbstvenega organa v madžarskem jeziku, v kateri je določeno, da otrok ostane v RS.

¹¹⁰ Sklep Višjega sodišča v Mariboru, opr. št. I Cp 377/2019, z dne 21. maj 2019.

Višje sodišče je prišlo do zaključka, da je prvostopenjsko sodišče pravilno ugotovilo, da je šlo za protipravni odvzem otroka, saj oče ni dal soglasja za selitev otroka v RS in je svojo odločitev pravilno oprlo na 11. člen Uredbe, saj je bil otrok odpeljan iz ene države članice v drugo državo članico EU. Vendar pri svoji odločitvi ni postopalo v celoti skladno z Uredbo, saj otroka, ki je bil v času odločanja star 10 let, ni zaslišalo.¹¹¹ Višje sodišče je ocenilo, da je 10-letni otrok dovolj star, da izrazi mnenje, pri čemer je poudarilo, da je zaslišanje otroka primerne starosti in zrelosti po Uredbi pravilo in ne izjema. Ker je prvostopenjsko sodišče opustilo zaslišanje otroka, je bilo potrebno vrniti zadevo prvostopenjskemu sodišču v novo odločanje, kjer bo potrebno ugotoviti tudi vsebino madžarske odločbe.

3.3.2.3 DOGOVOR O PRISTOJNOSTI

Uredba uvaja možnost prorogacije oziroma dogovora o pristojnosti. Tako lahko v primeru kumulativno izpolnjenih pogojev¹¹² sodišče države članice, ki ni država običajnega prebivališča otroka, začne postopek v zvezi s starševsko odgovornostjo, kadar je zadeva povezana s postopkom, ki spada v področje zakonskih sporov, ki poteka v navedeni državi članici, ali če ima otrok pomembno povezavo z navedeno državo članico.¹¹³

3.3.2.3.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Celju¹¹⁴

Tožnik je s tožbo zahteval spremembo stikov s toženkami, kot so bili prehodno določeni s sodno poravnavo pred Okrožnim sodiščem v Ljubljani. V postopku je bilo ugotovljeno, da toženke, ki so državljanke RS, z mamo vse od leta 2013 živijo v Avstriji, razumejo in govorijo nemški jezik ter tam hodijo v šolo. Prvostopenjsko sodišče je glede na konkretne okoliščine presodilo, da je njihovo običajno prebivališče v Republiki Avstriji in zavrglo tožbo, saj ni podana pristojnost slovenskega sodišča. Zoper odločitev se je pritožil tožnik, ki je trdil, da je sodišče spregledalo določbo Uredbe, ki določa, da je za odločanje pristojno tudi sodišče države članice kadar ima otrok bistveno povezavo s to državo članico, zlasti zaradi dejstva, da eden od nosilcev starševske odgovornosti običajno prebiva v navedeni državi članici ali je otrok državljan

¹¹¹ Glej drugi odstavek 11. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹¹² Glej prvi in tretji odstavek 12. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹¹³ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 31.

¹¹⁴ Sklep Višjega sodišča v Celju, opr. št. Cp 67/2019, z dne 21. februar 2019.

navedene države članice,¹¹⁵ pri čemer navaja, da sam biva v RS, prav tako imajo vse toženke državljanstvo RS, zato je sodišče pristojno za odločanje o spremembi stikov.

Višje sodišče je ugotovilo, da je prvostopenjsko sodišče pravilno presodilo, da je običajno prebivališče otrok ob v Avstriji. Ob tem je poudarilo, da pritožben očitke tožnika ni utemeljen, saj se določba Uredbe, na katero se sklicuje tožnik, nanaša na dogovor o pristojnosti, do katerega pa v konkretni zadevi, ko tožba še ni bila vročena v odgovor toženkam, ni prišlo.

3.3.2.4 NAVZOČNOST OTROKA

Kadar ni mogoče ugotoviti običajnega prebivališča otroka in se pristojnosti ne da določiti na podlagi 12. člena Uredbe, so pristojna sodišča države članice, kjer se otrok nahaja.¹¹⁶ Slednje sodniku v državi članici omogoča, da odloči o zadevah starševske odgovornosti v zvezi z otroki, ki prebivajo v navedeni državi članici,¹¹⁷ pri čemer je pristojnost sodišča v takem primeru utemeljena zgolj na fizični prisotnosti otroka.¹¹⁸

3.3.3 SUBSIDIARNA PRISTOJNOST

Kadar v skladu z določbami Uredbe niso pristojna sodišča nobene države članice, se pristojnost v vsaki državi članici določi v skladu z zakonodajo te države.¹¹⁹ Slednje pride v poštev le, če pristojnosti na podlagi Uredbe ni mogoče potrditi v nobeni državi članici EU.¹²⁰ V takem primeru lahko sodišče utemelji pristojnost na podlagi svojih nacionalnih pravil.

3.3.4 PRENOS PRISTOJNOSTI NA SODIŠČE, KI JE BOLJ PRIMERNO ZA ODLOČANJE O ZADEVI

V skladu s pravilom splošne pristojnosti se v primeru spremembe običajnega prebivališča otroka med postopkom ohrani pristojnost sodišča, pred katerim teče postopek.¹²¹ Pristojnost se tako ne prenese samodejno, ko otrok med postopkom pridobi običajno prebivališče v drugi

¹¹⁵ Glej točko a) tretjega odstavka 12. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹¹⁶ Prvi odstavek 13. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹¹⁷ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 33.

¹¹⁸ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 380.

¹¹⁹ 14. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁰ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 380.

¹²¹ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 381.

državi članici. Vendar lahko nastopijo okoliščine, v katerih izjemoma sodišče, ki je začelo postopek, ni najbolj primerno za obravnavo zadeve. Če so izkazane take okoliščine, Uredba omogoča, da sodišče, ki mu je predložena zadeva in je po vsebini pristojno za zadevo, izjemoma prenese zadevo na sodišče druge države članice, s katero je otrok »posebej povezan«¹²², če je to primernejše za obravnavo zadeve in je v korist otroka.¹²³

Prenos se lahko izvede na pobudo stranke ali po uradni dolžnosti, če se s tem strinja vsaj ena izmed strank ali na podlagi zahteve sodišča druge države članice, če se strinja vsaj ena izmed strank.¹²⁴ Sodišče, ki obravnava zahtevek za prenos ali želi prenesti zadevo po uradni dolžnosti, lahko prekine obravnavo zadeve ali njenega dela ter pozove stranke, naj začnejo postopek pri sodišču druge države članice ali zaprosi sodišče druge države članice, naj prevzame pristojnost v zadevi.¹²⁵ V prvem primeru sodišče določi rok, v katerem morajo stranke pred sodišči druge države članice začeti postopek. Če sodišča v tem roku ne začnejo postopka, sodišče, ki je začelo postopek, nadaljuje z izvrševanjem pristojnosti.¹²⁶ Uredba pri tem ne predpisuje natančnega roka, vendar mora biti ta dovolj kratek, da prenos ne povzroča nepotrebnih zamud v škodo otroka in strank.¹²⁷ Sodišče druge države članice lahko sprejmejo pristojnost v šestih tednih od začetka postopka pred njimi, v nasprotnem primeru sodišče, pred katerim se je postopek najprej začel, nadaljuje z izvrševanjem pristojnosti.¹²⁸

3.3.4.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Kopru¹²⁹

V Italiji je pred rednim sodiščem tekel postopek za razvezo zakonske zveze, predmet postopka pa je bilo tudi odločanje o starševski odgovornosti. Sodišče v Italiji je bilo pristojno za odločanje, saj sta imela zakonca pred začetkom postopka običajno prebivališče v Italiji, tožnica pa se je z otrokom šele kasneje preselila v RS. Sodišče v Italiji je z začasno odredbo, ki je postala pravomočna in izvršljiva, začasno uredilo stike toženca z otrokom. Začasno odredbo o

¹²² Kdaj se šteje, da je otrok posebno povezan z državo članico določa tretji odstavek 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²³ Prvi odstavek 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁴ Drugi odstavek 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁵ Točka a) in b) prvega odstavka 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁶ Četrti odstavek 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁷ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 35.

¹²⁸ Peti odstavek 15. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹²⁹ Sklep Višjega sodišča v Kopru, opr. št. I Cp 759/2006, z dne 06. junij 2006.

stikih je priznalo sodišče v RS. Predlagateljica (v postopku razveze tožnica) je prvostopenjskemu sodišču v RS predlagala, da se postopek zaradi razveze zakonske zveze (v katerem se odloča tudi o starševski odgovornosti), ki se vodi pri sodišču v Italiji, v skladu z določbo 15. člena Uredbe prenese v obravnavo na pristojno sodišče v RS, pri čemer naj sodišče RS po prevzemu pristojnosti odloči o spremembi začasne odredbe o stikih. Prvostopenjsko sodišče je s sklepom zavrglo predlog, s katerim je predlagateljica predlagala spremembo pravnomočne začasne odredbe, ki jo je izdalo sodišče v Italiji. Zoper sklep se je pritožila tožnica, ki je vztrajala pri predlaganem prenosu pristojnost od rednega sodišča v Italiji na pristojno sodišče v RS.

Višje sodišče je ugotovilo, da je odločitev prvostopenjskega sodišča pravilna, saj Uredba ne ureja prenosa pristojnosti v primeru razveznega postopka, ampak je možnost prenosa pristojnosti možna zgolj v primeru postopka o starševski odgovornosti, glede na njeno umestitev v Uredbi. Višje sodišče je pri tem opozorilo na določbo 12. člena Uredbe, ki določa, da je sodišče države članice, ki je pristojno v zadevi glede razveze, pristojno tudi v vseh zadevah, ki se nanašajo na starševsko odgovornost. Ta pristojnost preneha šele, ko se konča postopek za razvezo, kar se v obravnavanem primeru še ni zgodilo, saj je razvezni postopek v Italiji še v teku. Prenosa pristojnosti po 15. členu Uredbe zato ni mogoče uporabiti. »*Gre za primer razširitve pristojnosti sodišča, ki je pristojno za razvezo otrokovih staršev, ta pristojnost pa preneha takoj, ko postane odločba o razvezi zakonske zveze pravnomočna ali če se postopek konča drugače.*« Predlagateljica lahko predlaga v okviru tekočega razveznega postopka v Italiji izdajo nove začasne odredbe glede odvzema oz. omejitve pravice do stikov.

2) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹³⁰

Prvostopenjsko sodišče je s sklepom odločilo, da je pristojno za odločanje o starševski odgovornosti in je zavrnilo predlog tožene stranke za prenos pristojnosti na sodišče v Republiki Italiji. Proti sklepu se je pritožila tožena stranka, ki je trdila, da je sodišče uporabilo Uredbo v nasprotju z njenim namenom, tj. varovanjem otrokovih koristi, saj bi moralo prenesti pristojnost na italijansko sodišče, ki je bolj primerno za odločanje v zadevi, saj je otrok italijanski državljan. Po mnenju tožene stranke pravni red Republike Italije nudi otroku večjo stopnjo zaščite in so družinski postopki hitrejši, saj so določeni kot prednostni.

¹³⁰ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1064/2010, z dne 12. maj 2010.

Višje sodišče je odločilo, da pritožba ni utemeljena in se ni strinjalo z navedbo pritožnice, da je varstvo koristi otroka v Republiki Italiji večje kot v RS. Pri tem je poudarilo, da so tudi v RS družinski postopki prednosti in so zadeve v zvezi z varstvom in vzgojo otrok opredeljene kot nujne zadeve. Poudarilo je tudi, da trditev tožene stranke, da pravni red v Republiki Italiji nudi otroku večjo stopnjo zaščite kot pravni red RS, kaže zgolj na njeno pavšalno nezaupanje v pravni red RS.

4 SKUPNE DOLOČBE

4.1 ZAČETEK POSTOPKA TER PREIZKUS PRISTOJNOSTI IN DOPUSTNOSTI

Šteje se, da je sodišče začelo postopek v trenutku, ko je pisanje o začetku postopka ali enakovredno pisanje vloženo na sodišču ali če je treba vročiti pisanje še pred vložitvijo na sodišče, v trenutku, ko ga prejme organ, ki je odgovoren za vročitev.¹³¹

Ko sodišče prejme zadevo v obravnavo, mora opraviti preizkus pristojnosti. Če ugotovi, da mu je predložena zadeva, za katero po določbah Uredbe ni pristojno in je podana pristojnost sodišča druge države članice, se mora po uradni dolžnosti izreči za nepristojno.¹³² Ko sodišče opravi preizkus pristojnosti in potrdi svojo pristojnost, je dolžno opraviti še preizkus dopustnosti.¹³³ Če se nasprotna stranka, ki nima običajnega prebivališča v državi, v kateri proti njej poteka postopek, ne spusti v postopek, pristojno sodišče prekine postopek, dokler se ne ugotovi, da je bilo nasprotni stranki omogočeno prejeti pisanje o začetku postopka, da je lahko pripravila obrambo.¹³⁴

4.2 LITISPENDENCA

Lahko se zgodi, da isti stranki začneta sodne postopke v zvezi z zakonskimi spori ali z istim zahtevkom v zvezi s starševsko odgovornostjo do istega otroka v različnih državah članicah, posledica česar so lahko vzporedni postopki.¹³⁵ V takem primeru sodišče, ki je drugo začelo postopek, po uradni dolžnosti prekine postopek, vse dokler prvo sodišče ne ugotovi, ali je pristojno.¹³⁶ Če prvo sodišče ugotovi, da je pristojno, se mora drugo sodišče izreči za nepristojno v korist prvega sodišča.¹³⁷ Namen litispence je zagotoviti pravno varnost in preprečiti možnost nezdržljivih sodnih odločb.¹³⁸

¹³¹ 16. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³² 17. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³³ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 385.

¹³⁴ 18. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³⁵ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa (2016), str. 38.

¹³⁶ Prvi in drugi odstavek 19. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³⁷ Tretji odstavek 19. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹³⁸ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa, (2016) str. 15.

4.2.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹³⁹

Prvostopenjsko sodišče je s sklepom prekinilo pravdni postopek zaradi razveze zakonske zveze, dodelitve otrok ter določitve stikov, ki ga je v RS sprožila tožnica, do pravnomočne odločitve o zahtevku na razvezo zakonske zveze, ki ga je toženec uveljavljal proti tožnici v Republiki Avstriji, saj je menilo, da je najprej potrebno pravnomočno odločiti o zahtevku na razvezo zakonske zveze. Proti sklepu se je pritožil toženec, ki je trdil, da dejstvo, da je v Avstriji vložil tožbo na razvezo zakonske zveze, za postopek v obravnavani zadevi v zvezi s starševsko odgovornostjo, ni relevantno, saj slednje ni predmet postopka v Avstriji. Toženec je v Avstriji vložil le tožbo za razvezo zakonske zveze, zato ni razloga za prekinitve postopka. Ker mu tožnica onemogoča stike z otroki, je vprašanje varstva in vzgoje ter stikov z njimi potrebno rešiti.

Višje sodišče je ugotovilo, da je toženec avstrijski državljan, ki v Avstriji prebiva, tožnica pa je državljanka RS, kjer ima prijavljeno stalno prebivališče, prav tako tudi njuni trije otroci. Ker sta pravdni stranki državljana držav članic EU, je treba za odločitev o tem, katero sodišče je pristojno za odločanje o sporu, uporabiti določbe Uredbe, pri čemer je prvostopenjsko sodišče pravilno določilo, da je sodišče RS pristojno za odločanje v zakonskem sporu in sporu o starševski odgovornosti. Toženec je v Avstriji, kjer sta pravdni stranki sklenili zakonsko zvezo, res vložil zahtevo za razvezo zakonske zveze, zato je prav, da je sodišče prekinilo postopek v zvezi z razvezo zakonske zveze. Vendar ni ravnalo pravilno s tem, ko je prekinilo tudi postopek v zvezi s starševsko odgovornostjo, saj tožba za ureditev razmerij med starši in otroki v Avstriji ni bila vložena. Nobene ovire ni, da se spor o tem ne bi takoj obravnaval pred sodiščem v RS. *»O ureditvi razmerij med starši in otroci lahko sodišče odloča ne glede na to, ali sta starša že razvezana ali ne, bistveno je le, da se o navedenih vprašanjih ne moreta sporazumeti.«*

2) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹⁴⁰

Sodišče prve stopnje je po uradni dolžnosti prekinilo postopek, dokler se ne ugotovi pristojnost sodišča, ki je prvo začelo postopek, saj je ugotovilo, da pred sodišči dveh različnih držav članic

¹³⁹ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 3608/2008, z dne 02. oktober 2008.

¹⁴⁰ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 495/2019, z dne 14. marec 2019.

tečeta postopka v zvezi s starševsko odgovornostjo do istega otroka. Zoper sklep se je pritožila tožnica, saj je menila, da bi moralo sodišče v skladu z ZMZPP upoštevati izključno pristojnost slovenskega sodišča. Poleg tega je sodišče spregledalo določbo Uredbe, ki ureja prenos pristojnosti na sodišče, ki je bolj primerno za odločanje o zadevi,¹⁴¹ ki naj bi bilo v konkretnem primeru slovensko sodišče, vsled dejstva, da ima otrok prebivališče v RS in je s slovenskim sodiščem bolj povezan.

Višje sodišče je odločilo, da je odločitev prvostopenjskega sodišča pravilna, saj iz navedb tožnice izhaja, da glede starševske odgovornosti otroka že teče postopek pred sodiščem v Nemčiji, ki je prvo začelo postopek in je že izdalo začasno odredbo. Tožnica je tožbo vložila, ko je bila začasna odločitev v Nemčiji že sprejeta, zato je moralo sodišče prekiniti postopek. Ob tem je poudarilo, da je neutemeljeno sklicevanje tožnice na ZMZPP, saj toženec ni slovenski državljan, temveč finski, zato ni podana izključna pristojnost slovenskega sodišča, temveč je za določitev pristojnosti potrebno uporabiti določbe Uredbe. Neutemeljeno je sklicevanje, da je bila spregledana določba Uredbe, saj iz spisa izhaja, da bo prvostopenjsko sodišče z dopisom obvestilo nemško sodišče o začetku postopka pred slovenskim sodiščem in ga pozvalo, naj ga obvesti, če bo zaprosilo za prevzem pristojnosti.

4.3 ZAČASNI UKREPI IN UKREPI ZAVAROVANJA

Določbe Uredbe v nujnih primerih sodiščem države članice ne preprečujejo sprejetja začasnih ukrepov ali ukrepov zavarovanja, tudi v primerih, ko je po Uredbi za odločanje o glavni stvari pristojno sodišče druge države članice.¹⁴² Začasni ukrepi ali ukrepi zavarovanja se prenehajo uporabljati takoj, ko sodišče v državi članici, ki je po vsebini pristojno za odločanje, sprejme ukrepe, za katere meni, da so primerni.¹⁴³

Gre za izjemo, ki jo je potrebno razlagati restriktivno in ima svojo podlago v nujnosti, da se zaščitijo osebe ali premoženje v državi, v kateri se nahajajo.¹⁴⁴ Nacionalno sodišče lahko odloča o ukrepih le, če so kumulativno izpolnjeni trije pogoji,¹⁴⁵ in sicer: ukrep mora biti začasen,

¹⁴¹ Glej 15. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁴² Prvi odstavek 20. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁴³ Drugi odstavek 20. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁴⁴ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 382.

¹⁴⁵ Vatovec, Vnovič o začasnih ukrepih po Uredbi Bruselj IIA (2010), str. 32.

nujen in sprejet glede oseb ali premoženja, ki so v državi članici, v kateri ima sedež sodišče, ki odloča v zadevi.

Pristojnost sodišča, ki sprejme ukrepe zavarovanja, je omejena zgolj na sprejetje teh ukrepov in ne podeljuje pristojnosti za meritorno odločanje o zadevi.¹⁴⁶ Ob tem je pomembno poudariti, da sprejeti ukrepi učinkujejo zgolj v državi članici, v kateri so bili sprejeti in niso izvršljivi v drugi državi članici.¹⁴⁷ Po sprejetju ukrepa nacionalno sodišče ni dolžno predati zadeve pristojnemu sodišču druge države članice. Vendar pa mora sodišče, ki je sprejelo ukrepe zavarovanja, če tako narekujejo koristi otroka, o tem neposredno ali prek osrednjega organa obvestiti pristojno sodišče druge države članice.¹⁴⁸

4.3.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹⁴⁹

Prvostopenjsko sodišče je ob uporabi določb Uredbe ugotovilo, da sodišče v RS ni pristojno za odločanje v sporu glede starševske odgovornosti, zato je zavrglo tožbo in predlog za izdajo začasne odredbe, s katero je oče želel, da se otroka začasno dodeli njemu. Zoper odločitev sodišča se je pritožil tožnik iz vseh pritožbenih razlogov.

Višje sodišče je odločilo, da pritožba ni utemeljena in je potrdilo odločitev prvostopenjskega sodišča, da sodišča RS niso pristojna za odločanje v zadevi. Pri tem je opozorilo, da ne gre spregledati, da je bil predlog za začasno odredbo s strani tožnika podan zgolj zato, da bi se preprečila realizacija sklepa Okrožnega sodišča v Kranju, s katerim je bilo tožniku naloženo, da se otrok takoj vrne materi v Veliko Britanijo. »*Predlog je bil podan torej zato, da se prepreči izvršitev (v drugem postopku izdane) sodne odločbe, kar predstavlja zlorabo pravice.*« Sankcija zoper to pa je zavrženje predloga za izdajo začasne odredbe, zato sodišče niti ni presoјalo vsebinskih predpostavk za izdajo začasne odredbe.

¹⁴⁶ Vatovec, Vnovič o začasnih ukrepih po Uredbi Bruselj IIA (2010), str. 32.

¹⁴⁷ EK, Generalni direktorat za pravosodje, Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIA, (2016), str. 38.

¹⁴⁸ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 383.

¹⁴⁹ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1237/2012, z dne 03. maj 2012.

2) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹⁵⁰

Sodišče prve stopnje je na predlog tožnice izdalo začasno odredbo, s katero ji je otroka zaupalo v varstvo in vzgojo in določilo stike med očetom in otrokom. Sodišče je kasneje s sklepom razveljavilo začasno odredbo v celoti. Odločitev je temeljila na ugotovitvi, da je sodišče izdalo sklep, v katerem je ugotovilo, da so izpolnjeni pogoji za vrnitev otroka v Belgijo, da otrokove koristi v primeru vrnitve ne bodo ogrožene in je nevarnost, da bi oče otroka odpeljal v Belgijo, izzvenela. Zoper sklep o razveljavitvi začasne odredbe se je pritožila tožnica, ki je navedla, da je otrok z razveljavitvijo začasne odredbe postavljen v nedopusten položaj ter da ni spoštovano vodilo največje otrokove koristi. Tožnica je slovenska državljanica, ki se je trajno preselila nazaj v RS, prav tako je slovenski državljan otrok. Trdila je, da gre za absurdno situacijo, da bi otrok živel pri očetu, saj z njo živi že od rojstva, je nanjo navezan in govori le slovenski jezik, ki ga oče ne razume.

Višje sodišče je ugotovilo, da pritožnica utemeljeno uveljavlja, da je odločilno vodilo za izdajo začasne odredbe otrokova korist, pri čemer je poudarilo, da: *»to vodilo ni nič drugačno v primeru, ko vzporedno teče postopek za vrnitev otroka na podlagi Haaške konvencije oziroma je ta že končan. Odločitev v postopku za vrnitev otroka ne predstavlja odločitve o predhodnem vprašanju za obravnavani postopek. Temelji sicer na ugotovitvah o tem, kje je otrokovo običajno prebivališče in o obstoju ovir za vrnitev otroka, vendar gre za dejanske ugotovitve, ki so bile podlaga za odločitev, ne pa za odločitev o pravici ali pravnem razmerju (kakor je opredeljeno predhodno vprašanje v 13. členu ZPP).«* Višje sodišče je hkrati za utemeljeno štelo tudi toženčevo opozorilo o potrebnosti presoje, ali je slovensko sodišče sploh pristojno za izdajo začasne odredbe, saj je toženec v ugovoru zoper začasno odredbo navedel okoliščine, ki bi lahko utemeljevale sklep, da slovensko sodišče ni pristojno za odločanje. Ker se prvostopenjsko sodišče ni izreklo o pristojnosti, je Višje sodišče zadevo vrnilo v nov postopek, v katerem se je sodišče dolžno izreči o tem, ali je pristojno za izrek začasnih ukrepov, v primeru pritrdilnega odgovora pa še, ali otrokova korist narekuje ohranitev izdane začasne odredbe.

¹⁵⁰ Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 436/2019, z dne 14. marec 2019.

5 PRIZNANJE IN IZVRŠITEV SODNIH ODLOČB

Sodna odločba, ki predstavlja akt državne oblasti, lahko učinkuje samo na ozemlju države sodišča, ki jo je izdalo, vendar pod določenimi pogoji države priznavajo in izvršujejo tudi tuje sodne odločbe.¹⁵¹ Prosti pretok sodnih odločb omogoča učinkovitejše pravno varstvo mednarodnih civilnopravnih razmerij, zato gre razvoj v okviru EU v smer odprave posebnega postopka za priznanje in izvršitev sodnih odločb, izdanih v drugih državah članicah.¹⁵² Slednjemu je sledila tudi Uredba Bruselj IIa.

5.1 PRIZNANJE SODNIH ODLOČB IZ DRUGIH DRŽAV ČLANIC

V skladu z Uredbo se sodna odločba, izdana v državi članici, v drugih državah članicah prizna, ne da bi bilo potrebno za priznanje začeti kakršenkoli poseben postopek.¹⁵³ Avtomatično (*ipso iure*) priznanje sodnih odločb iz drugih držav članic brez delibacijskega postopka je najpomembnejša novost, ki jo je prinesla Uredba.¹⁵⁴ S tem se uresničuje načelo medsebojnega zaupanja med državami članicami EU.¹⁵⁵ Avtomatizirano, tj. brez kakršnegakoli posebnega postopka, je zlasti priznavanje sodnih odločb za vpis spremembe osebne stanja v uradne evidence države članice na podlagi sodne odločbe o zakonskem sporu izdane v drugi državi članici.¹⁵⁶ Kljub *ipso iure* priznanju sodnih odločb lahko vsaka zainteresirana stranka zahteva izdajo odločbe o priznanju oz. nepriznanju sodne odločbe.¹⁵⁷ Odločba o priznanju je zgolj deklaratorne narave in učinkuje *inter partes*.¹⁵⁸

Uredba pri tem posebej določa razloge za nepriznanje sodnih odločb, izdanih v zakonskih sporih, in razloge za nepriznanje sodnih odločb, izdanih v sporih o starševski odgovornosti.¹⁵⁹ Razloge za nepriznanje je potrebno razlagati restriktivno, da je zagotovljeno spoštovanje načela medsebojnega zaupanja in načelo prostega pretoka sodnih odločb v EU.¹⁶⁰ Sodišče v okviru

¹⁵¹ Wedam Lukič, Priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb v Republiki Sloveniji (2011), str. 133.

¹⁵² Dežman Mušič, Prosti pretok sodnih odločb (2008), str. 1356.

¹⁵³ Prvi odstavek 21. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁵⁴ Mežnar, Priznavanje in izvršitev odločb družinskega prava v EU (2005), str. 1517.

¹⁵⁵ Kraljič, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljič, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 388.

¹⁵⁶ Drugi odstavek 21. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁵⁷ Tretji odstavek 21. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁵⁸ Mežnar, Priznavanje in izvršitev odločb družinskega prava v EU (2005), str. 1517.

¹⁵⁹ Glej 22. in 23. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁶⁰ Kraljič, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljič, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 391.

postopka priznanja oziroma nepriznanja sodne odločbe pristojnosti sodišča države članice izvora ne sme preverjati, prav tako ni dovoljeno preverjati vsebine sodne odločbe.¹⁶¹

5.1.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Višjega sodišča v Ljubljani¹⁶²

Prvostopenjsko sodišče je zavrglo tožbo v delu, ki se nanaša na vzgojo in varstvo otroka ter na določitev stikov. Zoper odločitev se je pritožila tožnica, ki je navedla, da sta stranki v okviru predhodnega postopka v Nemčiji na Uradu za mladino, sklenili sodno poravnavo, vendar iz zapisnika izhaja, da se stranki glede dodelitve otroka v vzgojo in varstvo nista strinjali. Nadalje je navedla, da ni bila seznanjena s posledicami podpisa sporazuma niti z dejstvom, da je na podlagi tega sporazuma nepreklicno odločeno, da se glede otroka izvaja skupno starševstvo, saj ne razume dobro nemškega jezika. Ob tem je opozorila na določbe ZMZPP, ki izrecno terjajo priznanje tuje odločbe, da bi ta imela pravno veljavo, vendar sodišče tega zakona pri svojem odločanju sploh ni uporabilo.

Višje sodišče je opozorilo, da je pravna podlaga za odločanje o zadevi Uredba in ne ZMZPP, saj sta tako RS kot Nemčija državi članici EU. Višje sodišče je ugotovilo, da je razlog za zavrženje tožbe glede dodelitve otroka v varstvo in vzgojo v tem, da sta pravdni stranki v Nemčiji sklenili Sporazum o skupnem skrbništvu, ki predstavlja sodno odločbo v smislu Uredbe. Taka odločba za veljavnost v RS ne potrebuje priznanja,¹⁶³ pri čemer Višje sodišče razlogov za nepriznanje odločbe ni videlo. Nadalje je ugotovilo, da ne držijo navedbe, da tožnica ni razumela nemškega jezika, saj iz sporazuma izhaja, da je bil prisoten prevajalec, ki ji je prevedel pouk o pravnem učinku izjave o skupnem skrbništvu. *»Seveda se lahko predhodna sodna odločitev v družinskem postopku spremeni, vendar sodišče izda novo odločbo o varstvu in vzgoji otroka le, če to zahtevajo spremenjene razmere in koristi otroka. Nasprotno stališče bi izničilo učinek pravnomočno razsojene stvari.»* Vsled dejstva, da tožnica s tožbo ni uveljavljala spremembe predhodnega sporazuma, je prvostopenjsko sodišče ravnalo pravilno, ko je tožbo zavrglo.

¹⁶¹ Glej 24. in 26. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁶² Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1317/2019, z dne 17. julij 2019.

¹⁶³ Glej 21. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

5.2 IZVRŠITEV

Pri sodnih odločbah o zakonskih sporih zadostuje priznanje oblikovalnih učinkov odločbe, medtem ko je odločitve v zvezi s starševsko odgovornostjo pogosto potrebno izvršiti.¹⁶⁴

Uredba Bruselj IIa je bila prva uredba, ki je delno odpravila postopek razglasitve izvršljivosti oz. eksekvaturu ter s tem storila pomemben korak k uresničevanju načela prostega pretoka sodnih odločb.¹⁶⁵ Eksekvatura je odpravljena le glede sodnih odločb, ki zadevajo pravice do stikov z otrokom in do vrnitve otroka po nezakoniti premestitvi ali zadržanju,¹⁶⁶ če je v tovrstnih zadevah izdana izvršljiva sodna odločba in standardno potrdilo.¹⁶⁷ Slednje pomeni, da sta obe vrsti odločb neposredno priznani in izvršljivi v drugi državi članici in da sodišče države, v kateri se zahteva izvršba, ne more opravljati nobene kontrole. Take sodne odločbe ne morejo biti izvršene zgolj v primeru, da so nezdružljive s kasnejšo izvršljivo sodno odločbo.¹⁶⁸

V vseh drugih primerih je za izvršitev sodne odločbe o starševski odgovornosti, ki je bila izdana v drugi državi članici, predviden postopek razglasitve izvršljivosti.¹⁶⁹ Na prvi stopnji postopek eksekvaturu teče enostransko, kar pomeni, da lahko sodišče odloči, ne da bi nasprotno stranko obvestilo o predlogu in ji zagotovilo sodelovanje v postopku.¹⁷⁰ Sodišče lahko ugodi zahtevi za razglasitev izvršljivosti oziroma jo zavrne, pri čemer so razlogi za zavrnitev isti kot pri priznanju.¹⁷¹ Kontradiktornost se vzpostavi šele naknadno, in sicer po izdaji prvostopenjske odločbe, ko imata obe stranki zoper odločbo v zvezi z razglasitvijo izvršljivosti možnost vložiti pravno sredstvo.¹⁷² Slovenski pravni red predvideva možnost vložitve ugovora, o katerem odloča prvostopenjsko sodišče. Zoper odločitev o ugovoru pa imata obe stranki na voljo pritožbo, o kateri odloča Vrhovno sodišče RS.¹⁷³ Uredba loči postopek razglasitve izvršljivosti od samega postopka izvršbe, ki se opravlja po pravilih nacionalne zakonodaje.¹⁷⁴

¹⁶⁴ Mežnar, Priznavanje in izvršitev odločb družinskega prava v EU (2005), str. 1520.

¹⁶⁵ Kraljić, v: Repas, Rijavec, Knez, Kraljić, Keresteš, Ivanc, Sladič, Ekart, MZP EU (2018), str. 393.

¹⁶⁶ Glej 41. in 42. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁶⁷ Glej Prilogo II Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁶⁸ Drugi stavek drugega odstavka 47. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁶⁹ Glej določbe od 28. do 36. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁷⁰ Prvi odstavek 31. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁷¹ Drugi odstavek 31. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁷² Prvi odstavek 33. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁷³ 42. b člen Zakona o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS št. 3/07.

¹⁷⁴ 47. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

5.2.1 SODNA PRAKSA SLOVENSКИH SODIŠČ

1) Sklep Vrhovnega sodišča RS¹⁷⁵

Prvostopenjsko sodišče v RS je razglasilo za izvršljiv sklep Okrožnega sodišča Republike Italije (ki ima naravo začasne odločbe), s katerim je sodišče odločilo, da se otrok zaupa v izključno skrb predlagatelju ter hkrati zavrnilo ugovor nasprotne udeleženke, saj je ugotovilo, da so podane vse predpostavke za razglasitev izvršljivosti sporne sodne odločbe v skladu z Uredbo in da nasprotna udeleženka zatrjevane kršitve pravice otroka do izjave ni uveljavljala v postopku pred italijanskim sodiščem. Zoper odločitev prvostopenjskega sodišča se je pritožila nasprotna udeleženka, ki je trdila, da je napačno stališče izpodbijane odločbe, da med pravnima strankama ni bila izdana druga odločba, ki bi drugače urejala sporno razmerje glede dodelitve otroka, poleg tega pa otroku v postopku pred italijanskim sodiščem ni bil dan procesni položaj, saj ga sodišče ni na primeren način obvestilo o postopku in od njega pridobilo mnenja.

Vrhovno sodišče je odločilo, da pritožba ni utemeljena ter poudarilo, da se zahteva za razglasitev izvršljivosti sodne odločbe o izvrševanju starševske odgovornosti v skladu z Uredbo lahko zavrne le iz razlogov, navedenih v 23. členu Uredbe, pri čemer pod nobenimi pogoji tuje sodne odločbe ni dovoljeno preverjati glede vsebine.¹⁷⁶ Pritožnica se je sklicevala, da otroku ni bila dana možnost zaslišanja,¹⁷⁷ kar po Uredbi daje podlago za zavrnitev zahteve za razglasitev izvršljivosti, če položaj otroka v postopku izdaje odločbe ne bi bil skladen z bistvenimi procesnimi načeli države, v kateri se priznanje zahteva. Po stališču sodne prakse v RS lahko otrok poda svoje mnenje tudi pred drugim ustreznim organom in ne nujno neposredno pred sodiščem. Ker je otrok tekom postopka pred italijanskim sodiščem opravil razgovor s svetovalnim organom, je Višje sodišče sklenilo, da ni podana ovira za razglasitev izvršljivosti v skladu z Uredbo. Neutemeljen je tudi pritožbeni očitok, da je bila v isti zadevi izdana druga odločba. *»Tak ugovor bi bil pomemben le, če bi šlo za kasnejšo odločitev o starševski odgovornosti glede na odločitev, katere razglasitev izvršljivosti se zahteva v obravnavani zadevi, tega pa nasprotna udeleženka ni uveljavljala.«*

¹⁷⁵ Sklep Vrhovnega sodišča RS, opr. št. Cp 17/2008, z dne 02. oktober 2008.

¹⁷⁶ Glej 31. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁷⁷ Glej točko b) 23. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

2) Sklep Višjega sodišča v Kopru¹⁷⁸

Prvostopenjsko sodišče je na podlagi sklepa o začasni odredbi in potrdila, ki ju je izdalo sodišče v Republiki Češki (ki je bilo pristojno za meritorno odločanje o zadevi), na upničin predlog dovolilo izvršbo proti dolžniku zaradi izročitve hčerke upnici. Dolžnik je proti sklepu o izvršbi vložil ugovor, ki ga je prvostopenjsko sodišče zavrnilo, hkrati pa je zavrnilo tudi njegov predlog za odlog izvršbe. Proti odločitvama se je pritožil dolžnik, ker naj bi prvostopenjsko sodišče sprejelo odločitev v nasprotju z Uredbo, saj odločba ni izpolnjevala pogojev za neposredno izvršljivost v RS, temveč bi morala biti predhodno razglašena za izvršljivo na predlog katerekoli od strank postopka.

Višje sodišče je odločilo, da je pritožba v delu, ki se nanaša na odločitev o ugovoru proti izvršbi, utemeljena. Prvostopenjsko sodišče je namreč prezrlo, da izvršba ni bila predlagana na podlagi sodne odločbe o pravici do stika z otrokom ali sodne odločbe o vrnitvi otroka¹⁷⁹ ter na podlagi potrdila o neposredni izvršljivosti, izdanega v skladu z določbami Uredbe. Višje sodišče je pojasnilo, da ima prizadeti od staršev v primeru ugrabitve otroka na voljo dve obliki varstva. *»Učinek odločbe sodišča države izvora je odvisen od tega, ali je odločba sprejeta pred ali po tem, ko je sodišče v državi, v kateri se nahaja otrok, po pravilih Haaške konvencije zavrnilo vrnitev otroka. Če namreč naknadno (tj. po zavrniti zahteve za vrnitev otroka po Haaški konvenciji) sodišče v državi izvora odloči, da se otrok vrne, je ta odločba neposredno izvršljiva,¹⁸⁰ če pa je odločilo sodišče države izvora o vrnitvi otroka pred tem, je potrebno v državi, v kateri se otrok nahaja, doseči razglasitev izvršljivosti odločbe.«* Upnica bi tako morala pred vložitvijo predloga za izvršbo zahtevati razglasitev izvršljivosti. Ker tuja sodna odločba v RS še ni bila izvršljiva, je Višje sodišče sklep o izvršbi razveljavilo.

¹⁷⁸ Sklep Višjega sodišča v Kopru, opr. št. I Ip 143/2014, z dne 09. april 2014.

¹⁷⁹ Prvi odstavek 40. člena Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

¹⁸⁰ Glej 42. člen Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003, Ur. l. EU L 338, z dne 23. 12. 2003.

6 ZAKLJUČEK

Tekom magistrskega diplomskega dela je bila s kratkimi povzetki odločb slovenskih sodišč podrobneje predstavljena Uredba Bruselj IIa in njena uporaba v slovenski sodni praksi. Čeprav je še nekaj let nazaj veljalo, da je v RS zelo malo sodne prakse, ki se nanaša na nove evropske Uredbe, menim, da slednjemu, vsaj v primeru Uredbe Bruselj IIa, danes ni več tako. Iz povzetih primerov je razvidno, da se je v zadnjih letih, predvsem od leta 2017 dalje, v RS povečalo število primerov z mednarodnim elementom, ki so narekovali uporabo Uredbe. Ob uvedbo navedenih dejstvih, da se na letni ravni razveže okoli 140.000 mednarodnih parov v EU, del katerih ima zagotovo tudi otroke, kar terja odločitve o starševski odgovornosti, ter da je izvršenih okoli 1.800 čezmejnih ugrabitev otrok,¹⁸¹ je število zakonskih sporov in sporov o starševski odgovornosti z mednarodnim elementom v RS res majhno, vendar ne smemo pozabiti tudi majhnost naše države v primerjavi z drugimi državami članicami EU.

Kot je razvidno iz pregleda sodne prakse, so se pred slovenskimi sodišči reševali tako zakonski spori kot spori o starševski odgovornosti, ki so narekovali uporabo določil Uredbe. Ob tem ne izključujem možnosti, da obstajajo tudi primeri, ki so sicer narekovali uporabo Uredbe, vendar so se zaključili že na prvi instanci, morebiti zato, ker nobena od strank ni vložila zoper odločbo pravnega sredstva oziroma morebiti zato, ker sta bili stranki zadovoljni s končno odločitvijo prvostopenjskega sodišča. Ker odločitve prvostopenjskih sodišč niso javno dostopne, točnega števila vseh sporov pred slovenskimi sodišči, kjer je bila pri odločanju uporabljena Uredba, ne morem podati. Na podlagi predstavljenih odločb pa menim, da slovenska sodišča dosledno prepoznava, kdaj gre za primer z mednarodnim elementom, ter pri svojem odločanju v večini primerov ustrezno uporabijo določbe Uredbe. Od predstavljenih 25 odločb Višjih sodišč in 1 odločbe Vrhovnega sodišča, je bilo 9 odločitev sodišč takih, kjer je prišlo do razveljavitve odločbe prvostopenjskega sodišča, kar predstavlja dobro tretjino vseh obravnavanih odločb. Delež vsekakor ni nizek, vendar menim, da tega ni mogoče nujno pripisati nepoznavanju določil Uredbe in sodne prakse SEU, temveč bolj površnemu poznavanju Uredbe. Iz odločb izhaja tudi, da se težava pojavlja predvsem pri razlagi, kdaj ima oseba običajno prebivališče v državi članici. Težave pri tem nimajo toliko sodišča sama (razen v nekaj izjemah), temveč predvsem stranke, ki skoraj vedno ugovarjajo pristojnosti in pojem običajnega prebivališča v postopku

¹⁸¹ EK, Sprejeta nova pravila za boljšo zaščito otrok v čezmejnih starševskih sporih, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_19_3374, (9. maj 2020).

pogosto enačijo s prijavo stalnega prebivališča ter pri tem ne upoštevajo, da gre za evroavtonomen pojem, ki ima drugačen pomen kot pomen stalnega ali začasnega prebivališča po nacionalnem pravu. Ob tem je zaznati tudi pogosto napačno razumevanje strank, ki menijo, da Uredbe ni mogoče uporabiti, če oseba nima državljanstva ene od držav članic EU. Slednje je mogoče predpisati laičnemu razumevanju Uredbe s strani strank v postopku, v nekaterih primerih pa tudi slabemu poznavanju Uredbe s strani pooblaščenecv strank. Nadalje je bilo pri obravnavi sodnih odločb občasno mogoče zaznati favoriziranje »domače stranke«. Slednjega bi se morala vzdržati vsa nacionalna sodišča v okviru EU, za potrebe doslednega upoštevanja načela medsebojnega zaupanja in zagotavljanja enakih pravic za vse prebivalce EU, ne glede na njihovo »primarno« državljanstvo.

Ob koncu menim, da gre pri uporabi Uredbe, vsled dejstva, da zahteva dobro poznavanje evropskega in mednarodnega prava, kakor tudi relevantne sodne prakse SEU, za kompleksno področje, ki zahteva specializirane in dobro usposobljene sodnike, kar zagotovo slovenski sodniki tudi so. Pri tem je v pomoč tudi sama EU, ki je z vzpostavitvijo Evropskega portala e-pravosodje¹⁸² tako pravosodnim organom kot državljanom EU omogočila ozaveščenost glede zakonodaje in sodne prakse EU ter tujih držav, s tem pa je pripomogla k boljšemu razumevanju in poznavanju pravnega sistema EU.

V 15-letih uporabe Uredbe Bruselj IIa se je pokazala potreba po vsebinski prenovitvi Uredbe. Tako je bila sprejeta Uredba Sveta (EU) 2019/1111,¹⁸³ ki se bo začela uporabljati 1. avgusta 2022. Nova Uredba Sveta si prizadeva za dodatno zaščito otrokove koristi s poenostavitvijo in povečanjem učinkovitosti postopkov v primeru čezmejne ugrabitve. Uredba Sveta si prizadeva odpraviti preostale ovire za prost pretok sodnih odločb v skladu z načelom vzajemnega priznavanja sodnih odločb; tako bo eksekvatura oziroma razglasitev izvršljivosti za vse odločbe odpravljena. Posebna pozornost je namenjena tudi boljšemu sodelovanju med organi držav članic.¹⁸⁴ Zagotovo bo v prihodnosti zanimivo spremljati predvsem, kako bo nova Uredba Sveta vplivala na reševanje sporov o starševski odgovornosti ter kakšna sodna praksa se bo pri uporabi Uredbe Sveta izoblikovala tako pred SEU kot tudi v slovenskem pravnem redu.

¹⁸² Glej Evropski portal e-pravosodje – družinske zadeve, URL:

https://ejustice.europa.eu/content_family_matters-44-sl.do

¹⁸³ Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (prenovitev), Ur. l. EU L 178, z dne 2. 7. 2019.

¹⁸⁴ EK, Sprejeta nova pravila za boljšo zaščito otrok v čezmejnih starševskih sporih, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_19_3374 (junij 2020).

7 LITERATURA

7.1 MONOGRAFIJE

- Lowe, Nigel; Overall QC, Mark in Nicholls, Michael: THE NEW BRUSSELS II REGULATION: A SUPPLEMENT TO INTERNATIONAL MOVEMENT OF CHILDREN, Jordan Publishing Limited, Bristol 2005.
- Repas, Martina; Rijavec, Vesna; Knez, Rajko; Kraljić, Suzana; Keresteš, Tomaž; Ivanc, Tjaša; Sladič, Jorg; Ekart, Andrej: MEDNARODNO ZASEBNO PRAVO EVROPSKE UNIJE, Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana 2018.

7.2 ČLANKI

- Dežman Mušič, Ana: Prosti pretok sodnih odločb, v: Podjetje in delo (2008) 6-7, str. 1356-1367.
- Galič, Aleš: Pristojnost za odločanje v postopkih glede mednarodne ugrabitve otrok – med Uredbo Bruselj II in Haaško konvencijo, v: Zbornik v čast Karla Zupančiča: družinsko in dedno pravo pred izzivi prihodnosti: zbornik znanstvenih razprav v čast 80. rojstnega dne zaslužnega profesorja dr. Karla Zupančiča, Ljubljana: Pravna fakulteta, 2014, str. 229-246.
- Končina Peternel, Mateja: Mednarodna ugrabitev otrok, v: Pravosodni bilten, (2013) 3., str. 47-58.
- Mežnar, Špela: Priznavanje in izvršitev odločb družinskega prava v EU, v: Podjetje in delo (2005) 6-7, str. 1513-1529.
- Roblek, Janja: Uporaba Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo s praktičnimi primeri in morebitnimi težavami, povezanimi z e-izvršbo, v povezavi z uporabo Konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, v: Pravosodni bilten, (2013) 3., str. 25-34.
- Rumenov, Ilija: Determination of the child's habitual residence according to the Brussels II bis regulation, v: Pravni letopis (2013) 1, str. str. 57-81.
- Sever, Katarina: Razveza zakonske zveze z mednarodnim elementom EU, v: Pravna Praksa (2016) 10, str. 21.

- Vatovec, Katarina: Vnovič o začasnih ukrepih po Uredbi Bruselj IIa, v: Pravna praksa (2010) 31–31, str. 32.
- Wedam Lukić, Dragica: Priznanje in izvršitev tujih sodnih odločb v Republiki Sloveniji, v: Pravni letopis (2011) 1, str. 133–151.

7.3 PRAVNI PREDPISI

- Konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok z dne 6. oktobra 1980, ki jo je RS ratificirala z Zakonom o ratifikaciji konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok, dne 2. aprila 1993, Ur. l. RS-MP, št. 6/93 in 14/12.
- Pogodba o delovanju Evropske unije Ur. l. EU št.: C 326, z dne 12. 10. 2012.
- Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000, UL L338, 23. 12. 2003.
- Uredba Sveta (EU) 2019/1111 z dne 25. junija 2019 o pristojnosti, priznavanju in izvrševanju odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o mednarodnem protipravnem odvzemu otrok (prenovitev), UL L 178/1.
- Zakon o izvršbi in zavarovanju (ZIZ), Ur. l. RS, št. 3/07.
- Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku (ZMZPP), Ur. l. RS, št. 56/99.
- Zakon o nepravdnem postopku (ZNP-1), Ur. l. RS, št. št. 16/19.
- Zakon o pravnem postopku (ZPP), Ur. l. RS, št. 73/07.

7.4 SODNA PRAKSA

Odločbe slovenskih sodišč

- Višje sodišče v Celju, opr. št. Cp 192/2018, 19. april 2018.
- Višje sodišče v Celju, opr. št. Cp 67/2019, 21. februar 2019.
- Višje sodišče v Kopru, opr. št. Cp 141/2010, 24. februar 2010.
- Višje sodišče v Kopru, opr. št. Cp 431/2008, 07. maj 2008.
- Višje sodišče v Kopru, opr. št. I Cp 759/2006, 06. junij 2006.
- Višje sodišče v Kopru, opr. št. I Ip 143/2014, 09. april 2014.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1054/2018, 21. junij 2018.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1064/2010, 12. maj 2010.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1237/2012, 03. maj 2012.

- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1317/2019, 17. julij 2019.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1749/2017, 08. avgust 2017.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1764/2018, 19. september 2018.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1792/2007, 18. april 2007.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 1894/2017, 12. oktober 2017.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 190/2019, 27. februar 2019.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 2220/2018, 08. november 2018.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 3608/2008, 02. oktober 2008.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 436/2019, 14. marec 2019.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 495/2019, 14. marec 2019.
- Višje sodišče v Ljubljani, opr. št. IV Cp 793/2017, 06. april 2017.
- Višje sodišče v Mariboru, opr. št. I Cp 377/2019, 21. maj 2019.
- Višje sodišče v Mariboru, opr. št. I IP 623/2010, 20. julij 2010.
- Višje sodišče v Mariboru, opr. št. III Cp 1643/2007, 27. avgust 2007.
- Višje sodišče v Mariboru, opr. št. III Cp 343/2019, 16. april 2019.
- Višje sodišče v Mariboru, opr. št. III Cp 360/2019, 16. april 2019.
- Vrhovno sodišče RS, opr. št. Cp 17/2008, 02. oktober 2008.

Odločbe Sodišča EU

- *Barbara Mercredi proti Richardu Chaffu*, C-497/10 PPU, z dne 22. december 2010.
- *Coman in drugi*, C-673/16, z dne 5. junij 2018.

7.5 SPLETNI VIRI

- Borg-Barthet, Justin: Jurisdiction in matrimonial matters reflections for the review of the Brussels IIa regulation, URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571361/IPOL_STU\(2016\)571361_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/571361/IPOL_STU(2016)571361_EN.pdf), (maj 2020).
- Evropska komisija, Generalni direktorat za pravosodje: Praktični vodnik za uporabo Uredbe Bruselj IIa, URL: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/civil-justice_en, (marec 2020).
- Evropska komisija, Sprejeta nova pravila za boljšo zaščito otrok v čezmejnih starševskih sporih, URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sl/MEMO_19_3374, (maj 2020).

- Evropska komisija: Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu in Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru o uporabi Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0225> (maj 2020).
- Evropski parlament, Kratki vodnik po Evropski uniji, URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/6/viri-in-podrocje-uporabe-prava-evropske-unije>, (marec 2020).
- Lipka, Michael; Masci, David: Where Europe stands on gay marriage and civil unions, URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/10/28/where-europe-stands-on-gay-marriage-and-civil-unions/>, (maj 2020).
- Portaru, Adina: Power grab: Top EU court redefines marriage, URL: <https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/power-grab-top-eu-court-redefines-marriage/> (junij 2020).